

Ljudska

PRAVICA

LJUDSKA PRAVICA
USTANOVljena 1. OKTOBRA
1934 v MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT DNEVNIK IN
TEDNIK. OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK. NATO PA KOT TEDNIK
OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z »BORBO«

Leto XXI. Stev. 70
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBOR
List izhaja vsak dan razen
petka. # Cena 10 dinarjev

SEJA ZVEZNEGA IZVRŠNEGA SVETA

Sprejeti so trije novi zakonski osnutki

odlok o formiranju osmih tajništvev Zveznega izvršnega sveta za posle na področju gospodarstva in več predpisov o ureditvi nekaterih vprašanj v gospodarstvu — Imenovani so člani Zvezne komisije za atomsko energijo

Zvezni izvršni svet je imel včeraj pod predsedstvom Aleksandra Rankovića sejo, na kateri je sprejel tri nove zakonske osnutke, ki pridejo pred Zvezno ljudsko skupščino. Gre za osnutke zakona o narodni obrambi, zakona o Jugoslovanski ljudski armadi in zakona o pospešitvi tožbenih postopkov pred rednimi sodišči. Razen tega je Zvezni izvršni svet sprejel predlog o dopolnitvi zakona o kmetijskem zemljiškem skladu splošne ljudske imovine in predlog o dopolnitvi zakona o prometu z zemljišči in poslopi.

Na včerajšnji seji je Zvezni izvršni svet sprejel odlok o ustanovitvi področij dela osmih tajništvev Zveznega izvršnega sveta za posle na področju gospodarstva. Ta tajništva se bodo ukvarjala z analizo tekočih gibanj na svojih področjih gospodarstva in pripravljala predloge za Zvezni izvršni svet. Ustanovljena so bila:

- tajništvo za gospodarske predpise — tajnik Nikola Balog;
- tajništvo za industrijo — tajnik Vlado Vujović;
- tajništvo za kmetijstvo — tajnik Milan Ivanović;
- tajništvo za promet in zveze — tajnik Miloš Stamatović;
- tajništvo za trg in cene — tajnik Dušan Vuković;
- tajništvo za zunanjo trgovino — tajnik Vujica Gainović;
- tajništvo za finance — tajnik Borivoje Romić;
- tajništvo za investicije — tajnik Milan Mesarić.

O vprašanjih, ki zajemajo več gospodarskih področij in o drugih vprašanjih splošnega pomena za gospodarstvo, bo razpravljala kolegija, v katerem so vsi tajniki. Delo tega kolegija bo vodil tajnik

za gospodarstvo v Zveznem izvršnem svetu, ki je hkrati tudi tajnik odbora za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta. Za tega tajnika je imenoval Zvezni izvršni svet Kiro Gligorova.

Zvezni izvršni svet je imenoval na današnji seji tudi člane Zvezne komisije za atomsko energijo. Za predsednika je imenoval Aleksandra Rankovića, za podpredsednika pa Svetozar Vukmanović in akademik Pavle Savić, predsednik znanstvenega sveta inštituta »Boris Kidrič« v Vinčici. Za ostale člane predsedstva komisije so imenovani: državni tajnik za narodno obrambo Ivan Gošnjak, predsednik odbora za gospodarstvo Milentije Popović, tajnik Zveznega izvršnega sveta Veljko Zeković in dosedanjí tajnik komisije za pomoč pri znanstvenih raziskavah Slobodan Nakićenović. Za člane komisije so imenovani še: član znanstvenega sveta inštituta »Rudjer Bošković« v Zagrebu dr. Drago Grdenić, profesor univerze v Ljubljani ing. Marijan Gruđen, direktor hidrocentrale Jablanica ing. Čedo Miličević, direktor Inštituta »Boris Kidrič« v Vinčici Vojko Pavi-

čić, akademik in direktor inštituta »Jožef Stefan« v Ljubljani dr. Anton Peterlin, direktor Zavoda za geološke, rudarske in tehnološke raziskave Miladin Radulović, ing. Milorad Ristić iz Inštituta v Vinčici ter profesor univerze in predsednik znanstvenega sveta inštituta »Rudjer Bošković« v Zagrebu dr. Ivan Supek.

Na včerajšnji seji je Zvezni izvršni svet sprejel tudi več predpisov o ureditvi nekaterih vprašanj v gospodarstvu. Sprejel je uredbo o načinu vplačevanja in uporabe sredstev skladov za kadre, odlok o načinu plačevanja in uporabe sredstev skladov za kreditiranje, graditve stanovanj

(Nadaljevanje na 2. strani.)

DANES V FRANCOSKEM REPUBLIŠKEM SVETU

Še enkrat pariške pogodbe

Prikrit angleški in ameriški pritisk za dokončno francosko ratifikacijo sporazumov

(OD STALNEGA DOPISNIKA »BORBE«)

Pariz, 22. marca. Jutri se bo v Republiškem svetu začela debata o pariških pogodbah, ki jih je zbornica že ratificirala. Debata bo zaključena v petek zvečer ali v soboto. Če bo Republiški svet s tem glasovanjem potrdil sklep zbornice, bo ratifikacija dokončna, če pa se senatorji ne bodo strinjali s posameznimi točkami pogodb, jih bodo vrnil zbornici in debata se bo znova začela.

Skromna večina, ki jo je Mendès-France komaj spravil skupaj v zbornici kot odločnem nasprotniku nemške oborožitve, je obetala zelo ostro debato pred Republiškim svetom, katerega razpoloženje nasproti temu nadomestku EOS ustreza stališču zbornice. Takrat so pričakovali, da bodo bližnje volitve vplivale na stališče članov sveta, ker se volivci težje kakor parlament spriznajo za obnovo nemške vojske. Toda tokrat je ta činitelj, v katerem so nasprotniki EOS zmeraj

videli zaveznika, delal za pogodbo. Nasprotniki nemške oborožitve so zavlačevali odločitev s pretvezo, da iščejo za Francijo ugodnejši izhod iz nastalega položaja.

Zdaj je položaj čisto drugačen. Takšen izhod so našli. Pariške pogodbe so formula, ki jo je francoska vlada predložila zbornici in svojim evropskim partnerjem. Vsi so jih po vrsti ratificirali in vsako nadaljnje zavlačevanje, tudi če bi šlo za spreminjalni predlog v Republiškem svetu, bi zbudilo

zdaj nerazpoloženje ne samo francoskih zaveznikov, marveč tudi Francozov samih, katerih odpor proti nemški oborožitvi je, še zmeraj enak, a ga je neutraliziralo spoznanje, da to ni več odvisno od njihove volje.

Ni dvoma, da je na takšno razpoloženje Francozov vplivala predvsem odločnost Londona in Washingtona, da bosta tudi proti volji Francozov oborožila Nemce. Svarila, ki so prihajala zadnje čase čez Rokavski preliv in Atlantik čedalje pogosteje, so bližnjo debato v Republiškem svetu čedalje bolj omejevala na akademsko razpravo, od katere izida je odvisno, ali bodo Nemčijo oborožili s privolitvijo Francije ali proti njeni volji. Tako se bo Republiški svet znašel pred izbiro; za takojšnjo ratifikacijo ali za njeno zavlačevanje v kakršnikoli obliki. In odločil se bo za prvo možnost, ker bi imel vsak drug ukrep neprijetne posledice, ponovne oborožitve Nemčije pa ne bi preprečil.

Objava Churchillovega pisma, ki ga je pisal Mendès Franceu, je zbudila v Franciji negotovanje proti angleškemu ministrskemu predsedniku, čigar grožnja z »izpraznjenim naslanjačem« pa je vendarle napravila zaleteni vtis. Prvi konkretni sadovi se zrcalijo v stališču zunanjepolitičnega odbora Republiškega sveta, ki je še istega dne po obrazložitvi Antoina Pinayja priporočil svetu, naj ratificira pariške pogodbe.

Objava besedila razgovorov v Jalti je še bolj razkačila Francijo zaradi načina, kako so jo obravnavali »veliki trije« na svojem sestanku. To je prepričalo Francoze, da bi izrazi, ki so jih tam uporabili na njihov naslov (»francoski deček«, »košček piškotata« itd.) lahko vključili v svarilo o »izpraznjenem naslanjaču«.

Včerajšnja objava celotne vsebine pisma, ki sta jih Churchill in Mendès-France izmenjala o ratifikaciji pariških pogodb v zbornici, je še ena pobuda Republiškem svetu, da bo pariške pogodbe ratificiral.

Bogdan Pešič

GOSPODARSKI SPORAZUM MED FRANCIJO IN POSARJEM

utrdil položaj francoske vlade tudi v zvezi z današnjo razpravo o pariških pogodbah v Republiškem svetu

Pariz, 22. marca (AFP). Francosko-posarski gospodarski protokol, ki je bil sinoči podpisan, vsebuje sporazum o ustanovitvi monetarne in carinske unije med Francijo in Posarjem.

Protokol obsega glavne točke, ki jih bodo vključili v francosko-posarsko konvencijo o gospodarskem sodelovanju, ki jo določa

sporazum o statutu Posarja, ki sta ga lani 23. oktobra sklenili Francija in Zahodna Nemčija. Ta konvencija zagotavlja Posarju avtonomijo na vseh področjih s pridržki, določenimi v protokolu.

»Kontrolni odbor« bo v Posarju nadzoroval izvajanje določb o kreditiranju. V odboru je enako številno francoskih in posarskih predstavnikov. Obe vladi sta se zavezali, da bosta pazili, da gospodarsko sodelovanje ne bo v škodo ali korist ene ali druge dežele. Posebej so zagotovili ravnovesje glede socialnih davkov in davkov ter plač. Glede cen bo Posarje vskladilo svoje ukrepe z določbami, ki veljajo v Franciji.

Desetčlanska komisija bo poravnala spore med obema deželama, ki bi nastali glede tolmačenja ali uveljavljanja konvencije. Če ta komisija spora ne bo mogla poravnati, ga lahko ena izmed strank predloži v obravnavo arbitraži.

Francoski politični krogi so nadvse zadovoljni, ker so se uspešno in naglo končala francosko-posarska pogajanja, ki urejajo francosko-sarske gospodarske odnose. Dasiravno je bilo prvotno dogovorjeno, da bo francosko-sarsko gospodarsko unijo nadomestil naveden francosko-sarski sporazum o gospodarskem sodelovanju, vtem ko bi monetarna in carinska unija ostali še nadalje v veljavi, pa je sarska vlada na zahtevo francoske privolila, da bodo francosko-sarske odnose tudi v prihodnje urejali v okviru gospodarske unije. Francoska vlada je vztrajala na tem spricho zahtev nekaterih parlamentarnih skupin, ki so v sprejemu unije v običajen sporazum

o gospodarskem sodelovanju videli temeljne spremembe v francosko-sarskih odnosih.

Tukajšnji politični krogi sodijo, da je nadaljnja veljavnost francosko-sarske unije uspeh zunanega ministra Antoina Pinayja, kar bo olajšalo tudi njegovo jutrišnje vlogo zagovornika pariških sporazumov v Republiškem svetu.

Sedaj preostane le še skleniti francosko-nemško-posarski tristranski sporazum, s katerim naj bi v duhu sporazuma Mendès-France-Adenauer z dne 23. decembra 1954 uredili pogoje in obseg trgovinske izmenjave med Zahodno Nemčijo in Posarjem.

Vprašanje francoskih investicij v Posarju kakor tudi rudnikov v Posarju, ki so bili doslej v francoskih rokah, pa bo treba urediti s posebnimi sporazumi.

PRED STAVKO V NEMŠKIH PREGOVNIKIH

Rudarji glasujejo

za mezno stavko, ki jo bo Bonn nemara skušal preprečiti

(Od posebnega dopisnika »Borbe«) Bonn, 22. marca. — Davi so rudarji nočne izmene prvi vrgli glasovnice v skrinjice, pritrjene ob izhodih iz vseh revirjev v Porurju. S tem se je začel referendum o stavki za zvišanje mezd. Glasovalo bo nad pol milijona delavcev. Vprašanje se glasi: »Ali ste za to, da bi po potrebi s stavko prisilili delodajalce k zvišanju mezd za 12%?« Izid glasovanja bo znan najbrž jutri dopoldne.

Nad vhodi v vse rudnike je zveza lastnikov poleg sindikalnega lepaka, na katerem sindikat poziva rudarje, naj glasujejo za stavko, nalepila svoja gesla. V njih je poudarjeno, da so delodajalci pripravljeni na nadaljnja pogajanja. Sindikat se je odločil za referendum, ker se doslej niso posrečila pogajanja, v katerih je imel minister Erhardt v glavnem vlogo posredovalca med delodajalci in delavci. Zahtevo sindikata so odklonili z utemeljitvijo, da bi zvišanje mezd nujno povzročilo podražitev premoga za 6 mark pri toni. Lastniki rudnikov so že zahtevali od Visoke oblasti Skupnosti za premog in jeklo v Luxemburgu zvišanje cen premoga za 2,5 marke pri toni, češ da so sedanje cene prenizke.

Bonnski vladi je mnogo do tega, da ne bi prišlo do stavke, ker bi nastale motnje v gospodarstvu. Ne ustreza pa ji tudi ne podražitev premoga, ker bi to povzročilo splošno naraščanje cen. Zato pričakujejo, da bodo rudarji z veliko večino glasovali za stavko, da pa jo bo Bonn skušal preprečiti.

R. Vujović

Vremenski napoved

za 23. marec.
Toplo, deloma sončno vreme z vmesno spremenljivo oblačnostjo, ki se bo v severni Sloveniji prehodno povečala. Temperatura ponoči med -3 in 0, na Primorskem in južni Sloveniji med 2 in 5, čez dan med 8 in 14. Zjutraj v nižinah deloma megla. Nadaljnji izgledi: Sorazmerno toplo vreme z nestalno oblačnostjo.
Snežne razmere v Sloveniji: Triglav-Kredarica 230 cm, —4 stopinj, Komna 180 cm, Koroška 300 cm, Koča ob Zilnici 70 cm, Ljubljana 20 cm, Jezersko 37 cm, Slovenj Gradec 22 cm, Celje 20 cm, Maribor 22 cm, Murska Sobota 14 cm, Postojna 7 cm, Novo mesto 16 cm.

Z ZASEDANJA EEC

LE IZREDNA NAROČILA ZDA

ustvarjajo videz gospodarskega razcveta v deželah Zahodne Evrope

(OD STALNEGA DOPISNIKA »BORBE«)

Zeneva, 22. marca. Danes se je začela v Ženevi debata o gospodarskem položaju v Evropi. Za podlago debate, ki bo trajala več dni, so vzeli obširno razpravo tajništva Evropske gospodarske komisije »Gospodarski pregled Evrope v letu 1954«.

Po običajnem uvodu izvršnega tajnika EEC Gunara Myrdhala, ki je rekel, da so strokovnjaki tajništva, ko so pripravljali razpravo, »iskali resnico« o evropskem gospodarskem položaju, je imel dolg govor vodja angleške delegacije lord Reading.

Takoj v uvodu je poudaril, da je bilo minulo leto leto razcveta v vseh industrijskih deželah Zahodne Evrope. Potem pa je omenil, da je lanska »majhna gospodarska kriza« v ZDA zbudila zaskrbljenost Zahodne Evrope. Ta trditve ni ušla vzhodnim delegatom, ki pravijo, da je trgovinska sestava Zahodne Evrope nestanovitna, ker je vezana na ameriško gospodarsko podnebje. Vodja angleške delegacije je opozoril, da ni razlogov za pretiran optimizem, ker trgovinskega življenja Zahodne Evrope zdaj ne izpodobujajo normalne trgovinske tran-

Protest naših novinarjev v Trstu

Trst, 22. marca. Danes so jugoslovanski novinarji v Trstu protestirali pri načelniku tiskovnega urada italijanskega generalnega komisarja, ker jim niso dovolili dostopa na sinočnjo tiskovno konferenco, na kateri je bilo govora o aretacijah v Skednju.

Vznemirjenje v Trstu

zaradi potvarjanja dejstev ob incidentu pri Škečnju

Trst, 22. marca (Tanjug). Potarilo tukajšnje italijanske policijske, da bodo slovenske antifašiste iz Skednja, katere je policija nedavno med nočno racijo aretirala, izročili sodišču, ker bi naj bili osumljeni umora, telesnih poškodb in ropu, je vzbudilo ogorčenje v Trstu, zlasti še med slovenskim prebivalstvom.

sakcije, marveč izredna ameriška naročila, ki črpajo znaten del gospodarske zmogljivosti Zahodne Evrope. Ničesar pa ni povedal o posledicah, ki bi nastale zaradi morebitnih motenj v ameriškem gospodarstvu.

Dosedanje razprave zahodnih predstavnikov so pokazale, da prevladujejo v evropskem gospodarstvu tri glavna vprašanja oziroma trojni strah. Prvič, ali se bo povpraševanje nadaljevalo na dovolj visoki ravni, tako da bo lahko industrijska proizvodnja v Evropi še naraščala, drugo vprašanje se tiče bodočnosti dolarškega problema (ali se bo nadaljeval sedanji dotok dolarjev čez ocean, ali pa se bodo, če bo prenehal, pojavili oblaki dolarške krize, ki se jih dežele Zahodne Evrope spominjajo iz povojnih let). Tretje je vprašanje bodočega razmerja med cenami surovin in industrijskih izdelkov. Delegati niso navajali nobenih napovedi za bodoči razvoj in so se omejili na objajno pripombo, da za pesimizem ni razlogov.

Vodilna misel v govorih zahodnih delegatov je bila čvrsta povezanost zahodnoevropskega gospodarstva z ameriškim. Ker so nekateri govorniki poudarjali, da prinaša gospodarsko razpoloženje v ZDA Evropi ne le gmojne, marveč tudi psihične posledice, so

delegati vzhodnih dežel te dele govornov kaj pridno zapisovali. Najbrž bodo uporabili to avtentično gradivo iz razprave svojih zahodnih kolegov za svoje govore in za besedno ofenzivo, ki se že obeta.

Neki delegat se je v današnji razpravi dotaknil Myrdhalovega »iskanja resnice« in pripomnil, da pregled ni upošteval vpliva vojne proizvodnje na mirnodobno, ki stopa v ozadje. Rekel je tudi, da odpade 22% delavskih mezd v Zahodni Evropi na davek, ki ga zbirajo za kritje stroškov za proizvodnjo potrebščin.

Morda je še prezgodaj govoriti o tej razpravi. Že po prvem dnevu pa je bilo opaziti zanimivo dejstvo, da govorniki nečjeje omenili posledic vpliva svetovnega političnega položaja na gospodarstvo. Vojne proizvodnje sploh nihče ni omenil. Zato je bila začetna razprava o gospodarskem položaju v Evropi dokaj akademška in neprepričljiva.

Branko Bucalo

ZDA ZA RAZGOVORE TREH ZAHODNIH SIL S SOVJETSKO ZVEZO

New York, 22. marca (Tanjug). Ameriški tisk pripisuje velik pomen izjavi predstavnika ameriškega zunanjega ministrstva, da se ameriška vlada strinja s predlogom demokratskega senatorja Walterja Georgea o sklicanju konference velikih štirih. Časniki objavljajo mnenje, da bi prišla taka konferenca v poštev samo po francoski ratifikaciji sporazuma o oborožitvi Nemčije. Privolitev Pariza, da se Zahodna Nemčija znova oboroži, je odvisna delno od objube ostalih zahodnih držav, da bodo delale za organizacijo pogajanj s SZ. V tem smislu objavlja ameriški tisk korespondenco med Mendès-Franceom in ministrskim predsednikom Churchillom, ki se je nanašala na vprašanje povezanosti ratifikacije pariških sporazumov z dogovorom o konferenci ministrskih predsednikov velikih štirih. Ker so v Parizu in Londonu tolmačili dokumente, ki so jih

ZDA objavile o jaltski konferenci, kot preprečevanje nadaljnjih razgovorov s SZ, ZDA po mnenju tukajšnjih opazovalcev žele dokazati prav nasprotno. Nekateri uradni predstavniki

Operacije proti komintangovcem v Burmi

Rangun, 22. marca (Reuter). Obrambno ministrstvo je danes objavilo, da so burmanske čete ubile 40 komintangskih gverilcev. V komunikaciji je rečeno, da je do spopada prišlo kakih 60 km severovzhodno od mesta Kentunga. Burmanske čete operirajo na tem področju proti 500 komintangskim vojakom. Burmanska vojska razvija zdaj velike operacije proti 2000 komintangskim gverilcem na področju Mong Jau, na siamski meji, nad sto kilometrov jugovzhodno od Kentunga.

napovedujejo, da stoji za predlogom predsednika senatnega zunanjepolitičnega odbora Walterja Georgea vlada predsednika Eisenhowerja. »New York Times« pa poudarja, da mora bilanca jaltске konference zbuditi dvome o veljavnosti kakršnegakoli sporazuma s SZ. Vendar časnik zdaj podpira misel o sestanku štirih kot nov poskus, ki je upravičen tem bolj, ker se zaveznikom zdaj v nasprotju s položajem med krimsko konferenco nikamor ne mudi in ker se pogajajo kot močni in ne kot šibki. »New York Herald Tribune« tudi meni, da bi lahko sestanek s SZ po ratifikaciji pariških sporazumov privedel do zmanjšanja nesporazuma in nestrpnosti med Vzhodom in Zahodom. Če pa do tega ne bi prišlo in če bi se sestanek izjalovil, bi vendarle prispeval k »okrepitevi enotnosti zahodnih držav nasproti skupni nevarnosti«.

ZA VEČJO PROIZVODNOST

KAKO SO SE SESTAVLJALI OSNUTEK TARIFNEGA PRAVILNIKA V LJUBLJANSKEM PODJETJU »LEK«

Ljubljansko podjetje »Lek«, ki izdeluje zdravila, se je v začetku lanskega leta začelo preurejati. Reorganizacija naj bi približala podjetje svetovni ravni glede proizvodnosti, kvalitete in rentabilnosti...

Narave, kar pa je deloma utemeljeno s specifičnimi nalozami podjetja (proizvodnja zdravil).

Pozornost vzbujajo določbe v tarifnem pravilniku, ki dopuščajo možnost, da lahko vsi člani kolektiva prejemajo premije (trazen na delovnih mestih, pri katerih znaša ocena za odgovornost manj kot 20 točk).

V proizvodnem procesu podjetja so najvažnejša ravno delovna mesta, na katerih pri sedanjih stopnjah razvoja podjetja in pri sedaj uporabljanih metodah vrednotenja sploh ni mogoče uveljaviti norm zaradi izredno občutljive kvalitete zdravil.

OSNOVA ZA ZDRAVE ODNOS

Tarifni pravilnik podjetja »Lek« postavlja kadrovske politiko na trdno in zdravo osnovo. Opis delovnega mesta in pravic na vsakem delovnem mestu je omogočil vodstvu podjetja pravilno in pravično razporeditev vseh osebja.

Pri sestavljanju osnutka tarifnega pravilnika za letošnje leto je sodeloval vsak član kolektiva, kar je bilo vnaprejšnje omogočeno razno negotovnosti, ki se vedno pojavljata tam, kjer ljudje s stvarmi niso seznanjeni.

Prilagoditve so delovna mesta, ki so delovali vsak član kolektiva, kar je bilo vnaprejšnje omogočeno razno negotovnosti, ki se vedno pojavljata tam, kjer ljudje s stvarmi niso seznanjeni.

IZ PROBLEMATIKE NAŠE INDUSTRIJE LOV ZA LICENCAMI

Pogodba, ki prepoveduje sodelovanje med domačimi podjetji — Klavzula o prodaji osnovnih sredstev — Licitacija, toda navzgor

Podjetje »Jugoturbina« iz Karlovač je nedavno zaprosilo za dovoljenje, da bi kupilo v tujini licenco za izdelovanje ladijskih motorjev.

Navidez je takšna utemeljitev brez pomena, kajti kako more biti koprodukcija med domačimi podjetji pogojna vezana na nakup tuje licence.

Ne da se sleer trdit, da so problem in še drugi, n. pr. s področja zdravstvenega varstva in pogovora dela v kratkem času in na lahek način rešljivi.

»Tako se službe ne da več opravljati«

Take in podobne opazke lahko bere v priljubljeni knjigi železniškega strojnega osebja v ljubljanski kurilnici. Le-ta ima namreč (bolje) bi morala imeti v večernih urah z letenjem iz Novega mesta, Maribora itd. v Ljubljano, urejeno povališče.

V zgradbah kurilnice imajo v ta namen urejenih nekaj sob. Svoječasno so vse služile svojemu namenu tj. za prenočišče zunanjemu strojnemu osebju, danes pa žive takaj — po silni stanovanjski razmer — v dobrem delu teh sob stalni stanovalci.

Ugotavljanju odnosa med posameznimi faktorji so proučevali tudi strojno literaturo (zbrali so podatke za več kot sto podjetij). Ugotovili so, da upoštevalo v ZDA predvsem rutino in odgovornost, formalno izobrazbo pa manj.

KOMISIJSKI SO SE SESTAVLJALI VSI ČLANI KOLEKTIVA

Spet so napravili vse člane kolektiva, naj v anketi povedo svoje mnenje. Vsi so odgovorili. Visokokvalificirano osebje je močnejše poudarilo izobrazbo, odgovornost in duševni napor.

Nato so se lotili opisa delovnih pogojev, dolžnosti, pravic in potrebne kvalifikacije. Za vsako delovno mesto so pisnoma preverili, katera dela se morajo tam opravljati, da bi podjetje kot celota lahko normalno poslovalo.

KAKO SO TOČKOVALI

Nadalje je bilo treba najti tak sistem ocenjevanja delovnih mest, ki bi materialno vzpodbujal vsakega člana kolektiva k takšnemu delu in izpolnjevanju, ki ustrezajo koristim podjetja in posameznika.

VSADOGAR NA MESTO, KAMOR RES SPADA!

Po ocenitvi delovnih mest so ugotovili, da v nekaterih primerih delovna mesta niso bila primerno zasledena glede na sposobnost in nagajenost ljudi.

Osnutek tarifnega pravilnika v »Leku« je zanimiv tudi zato, ker uveljavlja kombinacijo napredovanja po delovnih mestih in na delovnem mestu s tem, da oba načina med seboj izpopolnjuje medtem ko je doslej veljalo načelo, da se napreduje samo po delovnih mestih.

Pomislike vzbujajo člen 7. tarifnega pravilnika, ki pravi, da določijo osnovno (za zaslužek) direktorju delavski svet. Čemu ne bi tudi osnove za to delovno mesto določevali tako kot za vsa druga delovna mesta v podjetju?

Člen 22. pooblašča direktorja, da za vzporedno opravljanje poslovanja strojne zaupne narave, ki so podjetju uradno naloženi, lahko določi posebne dodatke. To določilo moti v toliko, ker dopušča morda preširoko raztežitljivost pri ocenjevanju, kdaj je oziroma ni neko delo strogo zaupno.

Postanite podporni ali ustanovni član Prešernove družbe!

TEKMOVANJE »DESET LET SVOBODNE GRADITVE«

POMLAD OB DONAVI

(Začetek dnevnika s poti po Vojvodini)

Naslednji udeležence tekmovalnega »deset let svobodne graditve« je tovaršnja Djuro Smicberger, član uredništva Ljudske pravice, ki je obiskal Vojvodino.

PRVI DAN

To mi všeč: sonce se je prisunjevalo in Novi Sad me je sprejel v pravem pomladnem ozračju. Prejšnji dan, pravijo, je še nesumljivo deževalo in zapoznala zima je poslala nekaj snežink, da so otroci hoteli privleči sanke iz kleti.

Sedel sem v parku in zbiral bežeče vtise o mestu, ki sem ga prvokrat obiskal. Mesto lahko spoznaš prav kot človeka na več načinih: ali ti ga nanaglama kdo pred-

stavi, ali ga večkrat srečaš, preden ga spoznaš, ali pa ga navzlic pogostim srečevanjem nikoli ne spoznaš. Kako je z menoj in Novim Sadom? Zdaj sva se prvič srečala in rad bi ga spoznal.

Od tod iz parka gledam na desni mogočno upravno poslopje, vidim nekaj po vojni zgrajenih stanovanjskih hiš, za menoj je Kulturni dom, v katerem ima prostor Srpsko narodno pozorišče, skozi večjeve pa kukajo oboki železnega donavskega mostu, po katerem hodijo pešci tik ob vlniku, ki z mostu zavozi kar ulicah in med hišami na kolodvor. Nekaj podatkov sem že zbral — od 5. lili vtisov novinar ne more živeti — in vem, da bodo kmalu začeli graditi nižje ob Donavi nov železniški most, kolodvor pa bodo po regulacijskem načrtu prestavili izven mesta, da bo imel Novi Sad lepše možnosti razvoja.

Iz statističnih razmišljanj me predrami deklečke, ki je prišlo prav do mene brskat po pesku. Po laseh jii pobozham in z očmi srečam pogled njene mamice na sosednji klopi. Nasmehnem se in že mi je nerodno, ko da preizkušam staro zvijačo s spoznavanjem in parku. Vstanem in odidem, čeprav bi ne-

maru ne škodil razgovor z domačinko.

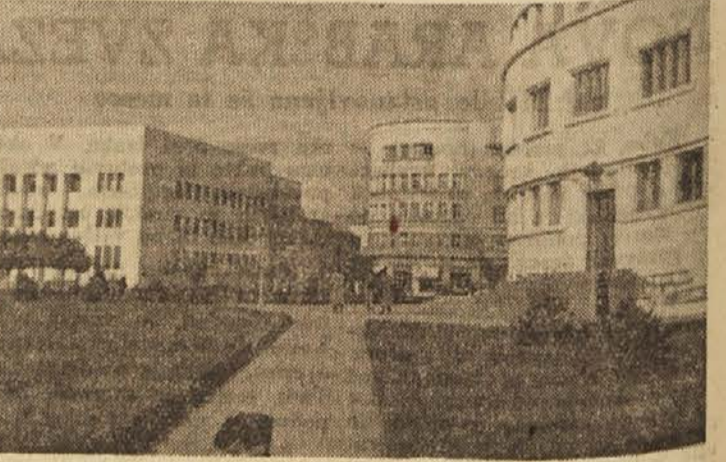
Sam zase imam brž pripravljen dober izgovor za nenadji pobeg. Ker se še ni mogoče zanesti na stalnost vremena, sem se odločil za sprehod na Petrovaradinsko trdnjavo. Iz središča mesta je do vrha dobrih deset minut hoda, pa včasem le redke sprehajalce, najbrž je to zanje v tej ravnini že izlet izjemnih priložnosti. Nekaj stotletj staro obzidje obkroža obokano zgradbe, v katere so vselili agromorsko fakulteto, pripravili nekaj ateljejev za novosadske slikarje, ostalo pa bodo preuredili v muzeje, arhive in podobne ustanove. Vsa ta okolica bo velik ljudski park z zoološkim vrtom, zabaviščem in gostinskimi obrati. Najlepše, kar zdaj nudi Petrovaradinska trdnjava, je razgled: sremska ravnina se širi proti jugu, Fruška gora — edino gričevje daleč tod okoli — jo zapira, Donava se je prav tu zdaj upognila v koleno in nanj je sedel Novi Sad, ki sem ga zdaj z višine spet malce bolj spoznal. Dolge ravne ulice ga sekajo na sto in sto delov, ki se prelivajo iz značilnega mestnega središča v industrijske predele in čedalje bolj proti robu v znano panonsko kmečko naselje.

Vračam se s trdnjave in se na cesti spojim z reko delavcev iz petrovaradinske tovarne kmetijskih strojev »Pobeda«. Nekoga popravšam za neko ulico, da se laže zapletem v pogovor in že se živahno menimo. Vabijo me, naj jih obiščem pri delu, naj si ogledam njihove izdelke v stalnem razstavnem prostoru, ki ga je tovarna pred kratkim odprla. Seveda bi me zanimalo, toda vsega res ne bi mogoče obiskati, pa če bi še tako rad. Kaj ne prihajajo tam z desne delavci tovarne konzerv »Kulpin« in če se oni povabijo! Novi Sad ima že tako močno razvito industrijo, da ji zlepa ne bi bil kos, kdaj pa naj pridem do kmetijstva, kar je tod še bolj značilno.

DRUGI DAN

Vojvodina je dežela manjšin, novosadski radio pa nudi s svojo notranjo organizacijo zanimivo sliko njenega narodnostnega sestava. Tu delujejo uredništva za oddajo v petih jezikih, časovno pa je program razdeljen tako, da je 64 odstotkov oddaj v madžarščini, 18 v srbohrvaščini, 2 v romunščini in slovaščini, 2 odstotka pa za Rusine.

Pripovedujejo mi, kako v narodnostno mešanih vaseh delujejo v popolni slogi manjšinske prosvetna društva, manjšine imajo svoja lastna stalna gledališča, v šolstvu je izvedena popolna enako-

Središče Novega Sada

dežel, ki so se prav po tej poti osamosvojlje in razvile svoje gospodarstvo. Glavno, kar je treba zahtevati od naših podjetij, pa je, da imajo pred očmi jasne cilje, ko sklepajo pogodbe s tujimi tvrdkami, to se pravi, da upoštevajo, da je nakup licence upravičen samo, če uporaba tujih izkušelj in izumov res koristi napredku vsega našega gospodarstva. Bilo bi neumestno se dopuščati prakso, da kupujejo naša podjetja licence kar tjavdan, brez prejšnjega dogovora z zainteresiranimi podjetji, brez dokumentacije, brez temeljitih analiz. Stvar razprave je, ali bo to načelo uveljavljeno kako telo pri industrijskih zbornicah ali pri kakem organu državne uprave. Nobenega dvoma pa ni, da je skrajni čas, da nehamo zapravljati devize tako in da posvetimo temu postu večjo pozornost kakor doslej.

»Biseri Jugoslavije« — turistična revija

V desetem letu po osvoboditvi je dobil Maribor prvo številko nove sodobne turistične revije z naslovom »Biseri Jugoslavije«. V člankih, ki so pisani tudi v srbohrvaščini, nemščini, angleščini in francoščini, prinaša prva številka mnogo zanimivega propagandnega in domoznanstvenega gradiva s Podravja, zlasti iz Maribora in Pohorja ter iz ostale Slovenije. Vprašanje bodoče pohorske vzpenjače je prikazano v besedi in vliki.

pravnost, manjšinski časniki izhajajo in ljudje so pozabili na mržnje, ki so jih včasih razdvajale. Z ljudmi raznih narodnosti se srečam že v samem Novem Sadu. Spoznal sem Slovakinjo Vero, mladinsko funkcionarko iz tovarne kovinske galanterije »Fruška gora«, romunski postaji pripravil, naj obiščem romunsko gledališče v Vrscu, natakar pa me je v kavarni »Putnik« nagovoril v madžarščini, misleč, da sem njegov rojak. Potem sva se sporazumela v srbohrvaščini, toda brž je spoznal, da sem Slovenec in že se je najin pogovor preselil na Blede.

Pod večer smo sedeli v radijskem klubu — spet zastopniki več narodnosti — in tedaj ser. nekoliko nerodno uporablil zase izraz »stranac«. Začuden so se spogledali, pa malone protestirali, da se vendar ne smem počutiti med njimi kot stranec: »Slovinci ste vendar naši, kakor so naši Makedonci in vsi ostali.«

Potem sem na živahnem korzu skušal ugibati, kdo izmed mimoidočih je Srb, kdo Madžar, kdo Slovak to se mi sicer ni kaj posebno posrečilo, če jih ni govornica izdala — toda vse bolj sem se počutil kot doma, najmanj pa kot stranec. Mehko je pihljalo od Donave sem, zvezdna noč se je spuščala nad mesto; za nami je bil dan, ki je napovedoval pomlad.

DJURO SMICBERGER

Nekaj ugotovitev z občnega zbora Okrajnega sindikalnega sveta v Krškem

Izmed 10.950 zavarovancev, kolikor jih ima vpisanih okrajni Zavod za soc. zavarovanje v Krškem, je v 79 sindikalnih podružnicah v okviru včlanjen 6801 delavec oz. nameščeneec. O delu sindikatov v okviru, o doseženih uspehih, zlasti pa o pomankljivostih v letu 1954 so poročali na nedeljskem občnem zboru OSS, ki je bil v dvorani tovarne celuloze na Vidmu. Medtem ko je bilo poročilo okrajnega sindikalnega vodstva zelo pregledno in samokritično, pa je bilo razpravljanje izvoljenih delegatov nad vse slabo, dasiravno ne manjka številnih problemov s področja tarifnih pravilnikov, pomoči pri delavskem samoupravljanju, idejno-političnem vzgojnem delu v sindikal. podružnicah in pod.

Lani so v sindikalnih organizacijah krškega okraja precej razpravljali o sistemu nagrajevanja v gospodarstvu. Navzlic prepričevanju so si mnoga podjetja pomagala do večjih obračunskih skladov za plačilo z dviganjem cen, s povečevanjem kvalificiranih in visoko kvalificira-

nih delovnih mest, včasih pa tudi z neupravičeno kvalifikacijo delavcev in nameščencev. Tako so se prejemki mnogim delavcem in uslužbencem v resnici povečali, kar pa ni bilo doseženo s sorazmernim dvigom proizvodnje. Zaradi lanskega sistema nagrajevanja tudi ni bilo prizadevanj, da bi vpeljali več norm in akordnega dela. Tako je lani na pr. delalo v okraju po normi le 621, v akordu 1656 in po premijskem načinu 554 ljudi ali dobrih 25 odstotkov izmed vseh zaposlenih delavcev in nameščencev. Prehod za ponovno vsestransko uvedbo norm in akordov, ki naj omogoči boljšim delavcem višje plačinke, spremlja seveda tudi ustrezno politično in vzgojno delo v sindikal. podružnicah. Navzlic temu pa se ponekod pojavljajo ugovori, češ saj gre le za »priganjaštvo« in pod. V nekaterih podružnicah delavcev in uslužbencev s socialistično vsebino nove uredbe o plačbah niso dovolj seznanili, kar je treba šteti med resne pomankljivosti dela sindikatov.

Na sploh pa velja ugotovitev, da so tudi lani sindikati v krškem okraju navzlic mnogim uspehom vendarle še vse premalo načrtno in stalno skrbeli za poučevanje in vzgojo delavcev in uslužbencev. V 79 podružnicah je bilo lani le 178 ideološko-političnih in 67 splošno izobraževalnih predavanj — ali povprečno komaj 4 predavanja v podružnici. Boljše je bilo z 90 strokovnimi seminarji, ki jih je obiskovalo 407 delavcev in v katerih si je pridobilo 56 delavcev naziv visoko kvalificiranih, 241 pa naziv kvalificiranih delavcev. Tisk in knjižica sta med delavci krškega okraja še vse premalo razširjena.

V štirih Svobodah v okraju je 650 članov sindikatov, izmed teh 291 delavcev, 268 uslužbencev, 30 kmetov, 16 obrtnikov in 45 drugih poklicev.

Med nalogami, ki so si jih zadali novizvoljeni odborniki okrajnega sindikalnega sveta, je zlasti skrb oz. dbriža proti uvajanju nesocialističnih prizadevanj za navidezen dvig življenjske ravni, ki se kaže v težnji za dviganjem plač brez naraščajoče proizvodnje. Iz delavskega upravljanja v okraju bo treba zlasti odpraviti vse nepotrebno drobnjarkarstvo ter vložiti vse sile za višjo storilnost. To pa bo spremljalo v bodoče bolj kot doslej načrtno ideološko-politično in strokovno dviganje članov sindikata.

Na občnem zboru so izvolili nove odbornike OSS, ki bodo po splošni trboveljskega in krškega okraja prevzeli vse naloge Krajevnega sindikalnega sveta, ki ga doslej v mestu Videm-Krško ni bilo. Izvolili so tudi dva delegata za republiško sindikalno konferenco, v nedeljo 27. marca pa bodo v Radečah člani plenurno OSS Trbovlje in Krško izvolili začasno vodstvo sindikatov bodočega obsavskega okraja. —k

V okolici Maribora so se obnesli debeloplodni kostanji

Debeloplodni kostanji so razširjeni bolj na jugu in ob morju, kjer niso tako ostre zime. Po naključju so prinesli te kostanje tudi v kraje pri Mariboru že med prvo svetovno vojno. Nekateri vojaki, ki so bili na italijanski fronti, so jih od tam prinesli s seboj ter jih poizkušali gojiti. Vzhlic ostrejšim zimam v teh krajih so se nekatera drevesca obdržala in so se privadila na novo podnebje. Debeloplodni kostanji so vzbudili zanimanje sadjarjev in kmetijskih šol ter se tako širili. Vendar doslej niso zajeli širšega obsega; gojili so jih le ob hišah in v sadovnjakih.

Lani so imeli v maniborskem okraju približno 60 starejših dreves debeloplodnega kostanja. Ker imajo mnogo lepši plod od domačih kostanjev, ki so močno razširjeni v gozdovih, so sadjarji strokovnjaki sklenili, da bodo načrtno precejljati domače kostanje v debelopodne. Tako bodo debeloplodni kostanji začeli mnogo prej dajati plodove, kot če bi jih začeli širiti s sadikami. Za to nalogo se je najboljš zavzel Inštitut za sadjarstvo v Mariboru.

NESREČE V MARIBORU

V ponedeljek je reševalna postaja preprežala v bolnišnico kar pet nesrečencev, ki so si zlomili nogo. Džak Vlado Jandi iz Malečnika si je zlomil nogo pri telovadbi, 14-letni Zlote Staza iz Ranca pa pri smučanju. Nogo si je zlomil še tesar pri »Elko« Jurij Straus iz Maribora, Ruška c. 9. Dva nesrečenceva pa sta si nogo je pokodovala, in sicer Fran Gregorič iz Rač, delavec pri »Elko«, in upokojenec Kaloh iz Maribora.

Franč Klodasa, posestnik v Zg. Štavnici, si je iz neznanih vzrokov preprežal žile na roki in so ga prepehtali v bolnišnico. Anton Pahernik iz Počehove pa si je pri padcu zlomil levo ključnico.

Uslužbenci in razni sodelelanci Kmetijske zadruge Ožbalt v preiskavi

Mariborsko sodišče je dalj časa obravnava kazniva dejanja uslužbencev in sodelavcev KZ Ožbalt v Dravski dolini. Preiskava teče proti upravniki zadruge Ivanu Kranjcu, skladiščniku Milanu Lepu, gozd. referentu Francu Ribiču, nakupovalcu Josipu Vrablu, nameščencu Francu Halozanu, posestniku Matevžu Casu itd. V zadevo so vpleteni nameščeneec podjetja Oprema Maribor Srečko Orli, nameščeneec KZ Bresterica Stanko Demšar in drugi. Razen uslužbencev zadruge sta v postopku še uslužbenca občine Ožbalt, finančni referent Franc Oder in tajnik Ivan Struc. Prvi je ponesveril 160.000 din, drugi pa 80.000 din. To bo bolj razumljivo, če pojasnimo, da je bil predsednik občine že omenjeni upravniki zadruge Ivan Kranjec.

KZ Ožbalt se bavi predvsem z gozdarstvom in spada po dobičku med najdonosnejše v Dravski dolini. Zaradi omenjenih škodljivcev je postala središče špekulacij in nemogočih odnosov v lesni trgovini. OLO Maribor je zato večkrat zahteval revizije, niso pa odkrile nobenih napak v knjigovodstvu. K sreči je Notranja uprava pregledala stvari globlje in ugotovila, da so preiskovanca goljufali pri lesnih merah, da so izdajali lažna potrdila in listine v imenu zadruge

Lani so v okraju precepili že 250 kostanjev. Za letošnje pomlad pa imajo mnogo večje načrte. Stari, aklimatizirani debeloplodni kostanji bodo dali dovolj cepičev. Cepili pa bodo gozdne kostanje, ki so jih odžagali, da so lani že pognali močne mladike. Letos bodo precepili približno 2500 kostanjev, prihodnja leta pa še več, da bo dovolj debeloplodnih kostanjev za mariborske potrošnike.

Primorska podjetja naj bi bolj skrbela za izboljšanje delovnih pogojev

Po podatkih okrajne zdravstvene službe je bilo lani v podjetjih in gospodarskih organizacijah 1274 nesreč, med njimi ena smrtna

Državna gospodarska podjetja na Primorskem so začela delati večidel v prostorih nekdanjih zasebnih lastnikov, ki niso posvečali potrebne skrbi higienijske tehnici varnosti delavcev. Sele po priključitvi se je to vprašanje s pomočjo ljudske oblasti in prizadevnostjo delovnih kolektivov začelo polagoma reševati. Samo lani je bilo na primer v te namene investiranih približno 30 milijonov dinarjev. Vendar so vzhlic temu še vedno velike potrebe. Spričo naglega gospodarskega razvoja ter razširitve in povečanja proizvodnje postajajo nekateri obrati prenatrpani in pretesni, širijo se v prostore, ki so bili prvotno namenjeni za skladišča in podobno; zato so možnosti za obolenja in nesreče še večje.

Najbolj kritično stanje je ne-

dvomno v kovinski industriji. Zelo slabi delovni pogoji so zlasti v tovarni ročnega poljedelskega orodja v Batujah, ki sodi med najstarejša tovrstna podjetja na Primorskem. Tod železo še vedno ogrevajo v zaustreljih pečeh na premog, pa tudi električne in dimniške naprave niso zadovoljive. Zlasti v vetrovnem vremenu je v delavnici vzdusljivo, ker dimniki ne odvajajo plinov in dima. Nedavni zdravniški pregled delavcev je pokazal, da zaradi slabih delovnih pogojev vsi delavci bolujejo zaradi razširjenega srca in pljuč. Zaradi boleznii in nezgod je bilo lani skupaj 1088 dni izostankov z dela.

Podoben položaj je tudi v Goriških strojnih tovarnah in livarnah v Solkanu. Tu je obrat tako natrpan, da delavci pri delu drug dru-

Prva letna konferenca Socialistične zveze komunne Zalec

Organizacije Socialistične zveze z območja komunne Zalec so imele v nedeljo letno konferenco, ki je bila prva te vrste v celjskem okraju. Navzoči delegati iz osnovnih organizacij SZDL so na konferenci obravnavali najvažnejša politična in gospodarska vprašanja, prav tako pa tudi nekatere izpremembe, nastale v zvezi s snovanjem komun v Savinjski dolini. Izvolili so tudi prvi odbor Socialistične zveze komunne Zalec, za predsednika odbora pa je bil izvoljen tov. Anton Kovač.

V Celju je nad 12.000 ljudi obiskalo razstavo o higien-sko-tehnični zaščiti dela

Deset dni trajajoča razstava o higien-sko-tehnični zaščiti dela je že prvi dan vzbudila med celjskimi delavci veliko zanimanja, ki pa je vsak dan bolj naraščalo. Razstavo z nazorno urejenimi gradivom si je ogledalo nad 12.000 ljudi, večinoma delavci in mladina.

Na Goriškem je sonce že pobralo letošnji pozni in nepričakovani sneg. Še malo in bo prava pomlad. Na sliki grad Branik.

PO PRIMORSKI

Na Goriškem bodo letos zavarovali več zgodovinskih in umetniških spomenikov

Na Goriškem je ohranjenih več zgodovinskih in kulturnih spomenikov preteklosti, ki pa vsi doslej niso bili dobro zavarovani. Šele konec lanskega leta so se nekateri organi resneje zavzeli za njihovo zaščito. Potem ko so si strokovnjaki Zavoda za varstvo kulturnih in zgodovinskih spomenikov LRS, na pobudo okrajnega Sveta za prosveto in kulturo ogledali nekatere med njimi, so predlagali Okrajnemu ljudskemu odboru, da stori vse za ohranitev spodaj omenjenih spomenikov.

Osnrednja zgodovinska znamenitost Primorske je nedvomno rimski zid v Ajdovščini, ki je

razen zidu na Mirju v Ljubljani edinstven v naši državi. Zid, na katerega se je vezalo tudi srednjeveško obzidje, je hkrati urbanistična znamenitost Ajdovščine, saj predstavlja še sedaj vzhodno mejo mesta. Obzidje je najbolj poškodovano na mestu, kjer je svojčas požar uničil stanovanjsko hišo. Sicer pa je tudi drugo obzidje nezavarovano in razpada. Na enem mestu so se porušile celo prislonjene arkade, letos pa tudi del poznejše prizidanega stolpa. Po računih strokovnjakov bo restavracija zidu stala približno 500.000 dinarjev.

Grad v Braniku (prej Ribemberk) je bil v srednjem veku znan daleč naokrog kot utrdba in tudi po dovršeni arhitekturi. Sedaj je sicer večidel porušen in stoji v celoti le še osrednja okrogli stolp s ploščadjo, nekaj obzidja in deli nekaterih sten, vendar je grad vzhlic temu treba zavarovati, ker je še vedno eden najbolj slikovitih in arhitektonsko pomembnih v Sloveniji. Branški grad je edini primer takega okroglega osrednjega stolpa. Če ga bodo takoj zaščitili je še vedno možnost, da

ga ohranimo vsaj deloma. Stroški za restavracijo ohranjenih delov gradu bi znašali približno 3 milijone dinarjev.

Potrebno bi bilo zaščititi tudi cerkvico sv. Ahaca v Prilesju v Soski dolini. Posebna komisija za spomenikov Zavoda za spomeniško varstvo, Splošnega gradbenega podjetja »Gorica« in »Slovenija-Projekta«, ki je opravila splošni ogled objekta, je med drugim ugotovila, da cerkvici preti nevarnost na zgradbi, freskah, strehi in zaradi prepehtelih nosilcev zvonov v odprtih linah. Komisija je menila, da je treba objekt takoj začeti restavrirati, ker bi sicer stroški za obnovu samo narasli.

Tehnični muzej LRS se bo zavzel za ohranitev znane zgodovinske železarne in bakarne »Hubelj fužine« blizu Ajdovščine. Za našeta restavracijska dela so potrebna znatna sredstva, ki jih bo Okrajni ljudski odbor najbrž določil v letošnjem proračunu, republiški Zavod za varstvo kulturnih in zgodovinskih spomenikov pa bo menda tudi prispeval vsaj 500.000 dinarjev.

M. D.

Pred desetimi leti so Nemci na Poreznu pomorili 97 borcev

Te dni poteka deset let, odkar so Nemci na Poreznu zverinoko pomorili 97 zajetih partizanov in aktivistov. Bilo je med veliko sovražno ofenzivo, marca leta 1945, že na pragu svobode, ki so jo vsi čutili in z odprtimi srci pričakovali. Do skrajnosti izrpani borci dela Kosovelove brigade, inženirskega bataljona in gorenjskega odreda so se skupaj z nekaterimi aktivisti zatekli v kaverne na Poreznu, kjer so jih Nemci s pomočjo izdajalca presencili, da so jim skoraj vsi padli živi v roke. Izdajalski načrt je bil tako skrbno sestavljen — gosta megla pa ga je še olajšala — da je bila borba nemogoča in ni bilo niti govora o tem, da bi se partizani napadalcu lahko uspešno postavili v bran. Nemci so ujetnike odvedli v bližnjo vas Jesenice na Cerkaljanskem, kjer so jih zaprli

v neki hlev, naslednji dan pa so jih v skritem kraju nedaleč od vasi pobili.

Prebivalci te vasi, ki so še ostali doma — v glavnem ženske in starčki — so hoteli mrtve takoj pokopati, kar pa so jim zabranili domobranci, ki so nedaleč od tam imeli postojanko. Sele čez nekaj dni so Nemci dovolili pokop. Večino so položili v grobove na kraju usrelitve, nekaj pa so jih prepeljali na pokopališče v Orehek. Leta 1947 pa so tu zgradili skupno grobnico in vanjo prenesli posmrtno ostanke vseh 97 padlih. Postavili so jim tudi lep spomenik, pred katerim dne 27. marca slovesna žalna komemoracija, ki se je bodo razen preživelih borcev Kosovelove brigade in drugih enot udeležili tudi prebivalci okoliških krajev.

BRALCINAM PIŠEJO:

En sam zdravnik ne zmore vsega

Po odhodu dr. Valentiniča na drugo službeno mesto so bile na Mostu na Soči z zdravniški težave. Nekaj časa je semkaj prihajal po nekajkrat na teden dr. Rot iz Tolmina, ki pa mu že na svojem področju ne preostaja časa. Prišla sta tudi dva mlajša zdravnik iz Ljubljane in ostala tu vsak po nekaj mesecev, vendar so bile to le začasne rešitve, dokler se ni pred nedavnim tu za stalno naselil dr. Jože Andlovic, ki se je že v tem kratkem času med ljudmi priljubil in si pridobil zaupanje. Očitno pa je, da sam, kljub vsej dobri volji in požrtvovalnosti, nikakor ne zmore vsega dela.

Zaman čakali od jutra do večera tudi po dva dni in so šele tretji dan prišli na vrsto. Med vojno pa sta bila na Mostu na Soči dva zdravnik, čeprav je bilo število ljudi, ki iščejo zdravniško pomoč, manjše kot sedaj.

V teh krajih bi bilo nujno, da bi zdravnik imel vedno na razpolago primerno prevozno sredstvo, ker bi s tem znatno prihranil na času. Razen tega pa bi ga lahko razbremenili tudi tako, da bi železničarje in njihove družinske člane od Mosta na Soči do Podbrda, ki sedaj gravitirajo k tej ambulanti, prevzel železniški zdravnik dr. Kovač, ki ima na postaji Nova Gorica ambulanto samo za železničarje. Če bi vsaj enkrat ali dvakrat na teden ordinal na Mostu na Soči, pri čemer mislimo, da bi zaradi tega zdravstvena služba železničarjev v Novi Gorici ne trpela, bi dr. Andlovic laže zmogoval in še bolje opravljal svoje delo pri ostalih prebivalcih svojega okoliša. Zdravstveni dom železničarjev v Ljubljani naj ta predlog prouči, ker menimo, da bi bil izvedljiv in tudi vsestransko koristen. —j.

M. D.

Več kot 500 otrok bo letovalo na morju in v Kranjski gori

V otroških kolonijah v Bakarcu, Malinski in Kranjski gori bo letos poleti letovalo več kot 500 šolskih otrok iz Celja in bližnje okolice. Letovanje pripravlja mestni Svet za zdravstvo in socialno skrbstvo. Otrokom revnejših staršev bo izdatno pomagalo socialno skrbstvo, posameznikom pa bo omogočeno prijetno letovanje celo brezplačno.

PO NESRECI JE SOFER POBEGNIL

Na cesti Maribor—Sentilj je avto podril Ano Standerer iz Partinje. Dobil je težje poškodbe in so jo morali prepeljati v bolnišnico. Sofer, ki ga še niso našli, se ni zmenil za ponesrečenko, temveč je z avtom pobegnil.

OGENJ ZARADI SLABEGA DIMNIKA

V noči od 17. na 18. marec je izbruhnil ogenj na podstrežju stanovanjske hiše Rudolfa Mačka v Slemenu, okraj Maribor okolice. Ogenj se je razširil še na ostala gospodarska poslopja, ki so pogorela do tal. Zgorila je še slamožreznica, približno 1400 kg žitaric, 600 kg krme, dva vprežna voza, prekajano meso, več panjev čebel in razni drugi manjši predmeti. Požar je nastal zaradi slabega dimnika. Lastnik je zavarovan za 400.000 din, škoda je pa mnogo večja.

Gorelo je tudi v Kozjaku pri Velenju. Ogenj je uničil hišo Viktorja Auberska z vsemi premičninami. —Škoda je za 800.000 din. Vzrok še ugotavljajo.

GROZDNI SOK je zdrava osvežujoča pijača, ki ne sme manjkati v nobenem gospodinjstvu! **Proizvod GELEIA-SAD — Celje**

NARODNA GALERIJA

Baročni slikar Kremser-Schmidt

Razstava, ki jo je pripravil Restavracijski oddelek Zavoda za spomeniško varstvo LRS

V prostorih Narodne galerije v Ljubljani je bila v nedeljo, dne 20. t. m., odprta razstava šestih oltarnih podob iz cerkve v Gornjem gradu, delo znamenitega avstrijskega poznobaročnega slikarja Kremser-Schmidta. Razstavo prireja Zavod za spomeniško varstvo, v katerega restavratorski delavnici je bila pravkar končana restavracija omenjenih slik. Namen razstave je, da se širši javnosti omogoči lahko pristopen ogled umetnin, preden se vrnejo v Gornji grad.

Avtorja razstavljenih platen, Martina Johanna Schmidta, po mestu, v katerem je deloval, imenovanega kratko Kremser-Schmidt, poznamo iz zgodovinskih umetnosti kot enega izmed najpomembnejših predstavnikov tehničnega iluzionizma v izzvenjavajočem baroku.

Rodil se je l. 1718 v Grafenwörthu na Niževavstrijem. Mladost je preživel v Forthofu, kjer je kot sin kiparja dobil prve stike z umetnostjo pri očetovem delu. Del svojih učnih let je moral preživeti v Italiji, ker kažejo njegova, po l. 1747 nastala dela, neposreden vpliv sodobnega beneškega slikarstva. Ko se je kot mojster za stalno naselil v Krems-Steinu ob Donavi, so ga polno zaposlovala številna naročila predvsem oltarnih podob, pa tudi portretov in mitoloških scen. Iz leta v leto se vedno razločneje opazuje izoblikovanje njegovega lastnega stilnega izražanja in s tem opuščanje modnega manierizma italijanske umetnosti. Kolorit mu postaja bolj in bolj prefinjen, kompozicija doganejša in figure dobivajo vse bolj vizionaren pridih. Težki udarci usode — smrt njegovih štirih otrok — vplivajo na poglobitev njegovega umetniškega izraza in poduhovljenje njegovega ustvarjanja.

S starostjo se kvaliteta njegovega sloga še bolj izkristalizira. Vse nebitveno odpada, do izraza prihaja vedno bolj umetnikovo najgloblje bistvo.

Kot popularni mojster, ki je bil, poleg drugega, tudi član dunajske Akademije, je bil komaj kos številnim naročilom iz vse tedanje Avstrije, kljub veliki delavnici in številnim učencem, katerih roka se včasih prav razločno opazi na njegovih slikah.

Priznan in priljubljen je umrl v Krems-Steinu l. 1801.

V naši posesti je okrog 40 njegovih del, ki predstavljajo, čeprav je njihov avtor tujece, višek našega oltarnega slikarstva in jih uvrščamo

J. M. Kremser-Schmidt: Detalj iz »Vstajenja«.

mo v našo najdragocenejšo umetnostno posest. Obenem vpliva Kremser-Schmidt neposredno, s svojimi deli, na naše domače umetnostno snovanje. Iz njega črpa predvsem Leopold Layer in njegovi nasledniki, ne samo obdelavo teme in kompozicijske rešitve, temveč skušajo posnemati celo njegov stil in slikarsko tehniko.

Gornjegrajska skupina njegovega opusa obsega dvoje oltarnih platen, ki sta nastali l. 1773 in 1775 in spadata torej v zrelo dobo Krem-

ser-Schmidtove ustvarjalnosti. Odlikujejo jih vse fineše njegovega virtuoznega sloga. Rafinirano osvetljene postave, ki sijejo iz temnih ozadij, napravljajo magičen vtis popolne breztesnosti. Kot brezsvovne tenje, iz same čiste luči stikane, lebdijo materialnemu svetu odmaknjene in učinkujejo v svojem, z opično, iluzijo dojetem svetu, umetnostno nadvse prepričljivo in sugestivno.

Realizacijo tega breztesnega in prosojnega vtisa figur je umetnik dosegel s svojim specifičnim slikarskim načinom pretehtanega nanašanja, tankih barvnih lazur na skoraj enotno temno ozadje. Bleščajo svetlobo, ki se odbija na belini tvel, je ustvaril s pastoznim podlaganjem bele barve, ki proseva skozi nanešene vrhne barvne plasti. Z mojstrskim menjavanjem toplih in hladnih tonov je dosegel vtis velike barvitosti. Čeprav uporablja v bistvu zelo malo, morda le okrog pet barv, znači iz njih ustvariti toli-

ko več odtenkov, ki pa so vsi ubrani v skladen akord. Enotni vtis povečuje rdečkasti ton celote, kot posledica slikovne podlage, rdečega bolusa, ki rahlo udarja skozi vrhne barvne plasti.

OBZORNIK št. 1

Z RAZSTAVE

Po prispevkih sodeč bo ostal »Obzornik« zvest svojemu dotedanjemu programu tudi v bodoče: pol literarna in pol poljudno-znanstvena orientacija nezahtevne družinske revije. Ta načelna orientacija se v prvi številki novega letnika izraža v tej konkretni podobi:

Za letošnji roman je uredništvo izbralo delo romunskega pisatelja Panaita Istratija »Prijeteljstvo ali trafika«, branje v živahnem kramlajočem tonu, ki ni niti zahtevno niti preveč pomembno. Drugo daljše nadaljevanje predstavlja pedagoški spis A. S. Makarenka, berilo o vzgoji otrok, čigar objava je brez dvoma dobrodošla. Obema navedenima tekstoma se kot celoletno nadaljevanje pridružuje še članek Janeza Doklerja o razvoju umetnosti od prazgodovinskih oblik do danes. S temi tremi prispevki je zagotovljena letošnjemu letniku dovolj trdna hrbtnica.

Manj zadovolje sestavki, ki ostajajo v okviru prve številke. Oba prozna prispevka (Nada Matičič »Pogovor s stenami« in Irma Kacin-Plis »Srečanje«) sta izražena s šibke narave in tako je razen redkih izjem (Menart, Skorjančeva) tudi poezija. Šibkosti literarnega dela odgovarja nenačrtost poljudno-znanstvenega. Sestavki, ki imajo sicer primerno vrednost, so pomešani brez pravega sistema.

Dviginiti leposlovnih del na nekoliko višjo stopnjo in dati poljudno-znanstvenemu preudarnejšo uredniško podobo — to sta namlogi, ki se nakazujejo ob prvi številki. Z njuno uresničitvijo bi fiziognomija Obzornika postala vseskozi markantnejša.

Nova oprema neimenovanega avtorja — vsaj v tej barvni kombinaciji — ni najprimernejša.

Priloge za zborovanje delavskih pisateljev

Predstavnike Zveze književnikov Jugoslavije in republiških društev književnikov so povabili, naj se udeležijo bližnjega zborovanja delavskih pisateljev. Kaže, da bo ta sestanek v letovišču Sirmac pri Novi Gradski. V Beogradu, Sarajevu, Zagrebu in Novi Gradski je precej živahno, ker bodo na tem zborovanju aktivno sodelovali mnogi delavski pisatelji, ki pripravljajo referate, v katerih bodo razpravljali o svojem bodočem delu.

»Sto japonskih barvnih lesorezov«

Ičiryusai Hirošige (1797—1858). »Asuka — Yama zvečer v snegu« iz serije »Osem krajin iz okolice Eda (Tokio)«. Ze leta 1953 je bila pri nas razstava serije lesorezov »Trinipat — deset poštnih postal na cesti Tokaido« tega znamenitega japonskega lesorezca, tokrat pa je razstavljenih v Moderni galeriji v Ljubljani 100 japonskih barvnih lesorezov 45 največjih mojstrov lesorezov od srede XVII. do srede XIX. stoletja. Izredno zanimiva razstava je odprta do 25. marca, nato pa bo prenesena tudi v Maribor.

IZ NAŠIH KINODVORANOV »UGRABITELJA«

»The Kidnappers«. Angleški film. Scenarij: Nell Peterson. Režija: Philip Leacock. Kamera: Eric Cross. Glasba: Bruce Montgomery. V glavnih vlogah: Duncan Macrae, John Whiteley, Vincent Winter, Jean Anderson, Adrienne Corri. Proizvodnja: E-F-D-A Nalbandov-Parkin Production, 1953. Podjetje za izposojanje filmov »Kinema« Sarajevo.

Najprej: ne sodite po naslovu! To ni film o kriminalnih tihpih, ki se ukvarjajo z ugrabljanjem ljudi, ampak čudovita zgodba dveh dečkov, ki sta postala »ugrabitelja« iz brepenonja po bitju, ki bi ju ljubilo.

Ze davno je tega, ko je Charles Chaplin v svojem filmu »The Kid« prvič opisal otroško dušo in film je doživel velikanski uspeh. Od tedaj naprej so neprestano nastajali filmi, v katerih so igrali v glavnih vlogah otroci. Ti filmi so sicer — navadno — zaradi otrok — doživljali precejšnje uspehe, vendar se je do resnične umetniške visine povzpel le malokateri. Bodki režiserji so znali pripraviti na platno tisti pravi otroški svet, ki ni vedno le pravilica in tak kot v sanjah, ampak mnogokrat trda, kruta resničnost, ki zamori in zagreni mlado življenje že v otrostvu.

Mladi režiser Leacock je uspel bolj kot bi pričakovali. Prodir je v skrivnostni svet otroka in njegovega doživljanja, njegovih najkritejših potreb in velike občutljivosti, ki je značilna za otrokovo duševnost. Postavil je oba otroke v primerno oko-

lje, v življenje brez vesolja in otroške brezkrbnosti, pod mirno nadzorstvo prezbiterijanskega deda, ki ne stvo prezbiterijanske mehko in pozna in noče poznati mehko in lepši strani življenja, ampak le delo brez veselja, sovrastvo in pokornost.

V takem okolju je režiser Leacock razvil zgodbo dveh otrok, sirot, katerih mladost hrepeni le po nečem: po ljubeznivi besedi in nežni materinski roki, a najeta samo strogoz in osornost.

Brez težnje za kakšnimi posebnimi efekti in z enostavnim, a skoraj ekscipnim jezikom, vendar neznanim, usmiljenim in polnim razumevanja, usmiljenim povedal eno izmed mnogih zgodb o otrocih in o tjeji podarilni da je otrokom še bolj kot odraslim potrebna ljubezen, ter nežnost in razumevanje njihovih mladih življenj, sanj in želja, šele potem pa vse tisto, kar imenuje družba edino dobro in pravilno...

Posebno poglavje tega filma je gotovo igra obeh mladih igralcev, devetletnega Johna Whiteleyja in triletnega Vincenta Winterja, ki sta tako čudovito zaživela v filmu, ter mu dala s svojo igro dosegel neznanu poezijo, tako da bi film lahko imenovali: pesem otroške duše.

Film »Ugrabitelja«, ki nas v mnogem spominja na »Prepovedani igralec« Benjamina, je sveže, živahno in nezagrnjeno delo, prelepa stvaritev mladega režiserja in dvojice otrok, ki sta kljub svoji mladosti pokazala obsežno skalo dojemanja in izražanja najkritejših čustev.

SPORT IN TELESNA VZGOJA

SKUPŠČINA OKRAJNE ZVEZE »PARTIZAN« ČRNOMELJ

V Beli Krajini so aktivna društva

Lani so imeli precejšnje število prireditev — Zgradili so mali stadion v Črnomlju

V nedeljo so se zbrali predstavniki društev »Partizan« Črnomlja, Semnica in Metlike na redni letni skupščini Okrajne zveze »Partizan« Črnomelj. Skupščina se niso udeležili samo člani Inicijativnega odbora Partizan Vinica zaradi slabih prometnih zvez.

Iz poročil članov Okrajne zveze je bilo videti, da so društva v minulnem letu dosegla lepe uspehe. V zadnjih podatkih je vključeno v društva Okrajne zveze Partizan Črnomelj nad 500 članov, in to predvsem iz vrst mladine. Vendar je še vedno pre-

malo mladine iz podjetij in tovarn, ki jih je v Črnomlju in okolici precej. V glavnem sestavljajo člansko dijakci, ki se poleg redne vadbe zanimajo tudi za atletiko in rokomet. Se večji odziv pa bi bil, če bi imeli na razpolago dovolj vaditeljskega kadra.

Lani so imeli v Črnomlju in okolici precejšnje število prireditev. Za proslavo desetletnice SNOS so nastopila na raznih proslavah vsa društva »Partizan«. Metlika je v novembru priredila dobro pripravljeno akademijo, ker so nastopajoči dobili

polno priznanje. Telesnovzgojno društvo v Semnici je priredilo samostojen telesni nastop, na katerem so sodelovali tudi člani TVD »Partizan« iz Metlike.

Za boljše izvedbo in pestrost telesnih ur so v Črnomlju minulo leto zgradili mali stadion, na katerem so dijaki in člani Partizan nastopili veliko odmorov. Lani pri Črnomlju, ki bo še letos dograjen.

Na skupščini so sprejeli tudi program prireditev in dela za leto. V nazdarju imajo številne nastope in tekmovanja v raznih panogah. Ze sedaj se pripravljajo na pokrajinski zlet »Partizan« v Celju, katerega se bo udeležilo nad 200 članov in mladine iz Bele krajine.

Na zaključku so prejeli pohvale za neumorno delo profesor Kolarič iz Črnomlja, Slavko Rajner iz Metlike in mladince Simonič iz Semnice. O. F.

VESTI IN DOGODKI

MEDNARODNI TURNIR V MAR DEL PLATI

Ivkov remiziral s Szabom
Mar del Plata, 22. marca (AFP). — Na mednarodnem šahovskem turnirju v Mar del Plati je Ivkov remiziral v 56. potezi v partiji iz IX. kola z madžarskim velmožem Szabom. Po tej partiji je vrstni red naslednji: Najdorf, Szabo 7, Ivkov, Panno 6,5, Rosseto 6, Gligorič 5,5 itd.

NAMIZNI TENIS

Reprezentanci odpotovali v Bukarešto

Beograd, 22. marca (Tanjug). — Danes dopoldne je odpotovala v Bukarešto moška in ženska jugoslovanska namiznoteniška reprezentanca, ki bo od 23. do 27. marca sodelovala na moškem mednarodnem namiznoteniškem turnirju v Bukarešti, kjer bosta razen naših namiznoteniških igralcev tekmovali tudi reprezentanci Romunije in Madžarske. V moškem moštvu so Josip Vogrine, Aleksander Gruić, Vladimir Marković, Radojvoje Hudec in Jurica Barlovič, v ženski ekipi pa Margita Cović, Dinka Nikolić in Zdenka Urek.

STRELSTVO

Za boljše delo strelskih družen v goriskem in tolimskem okraju

Zaradi boljše koordinacije dela in hitrejšega razvoja športnega strelstva v bodočih komunalnih delih v Novi Gorici ustanovljen Okrajni strelski odbor za področje sedanjega goriskega in tolimskega okraja. Predstavniki strelskih družen s terena so se minulo soboto na ustanovnem obnem zboru pogovorili o bodočem delu in sprejeli potrebne sklepe za izboljšanje delovanja posameznih družen in večjo popularizacijo strelstva, ki v teh krajih še ni do-

NAMIZNI TENIS

Mednarodni dvoboj v Kranju

Danes ob 20. uri bo v Kranju prvi letošnji mednarodni namiznoteniški dvoboj. Kranjčani so povabili v Slovenijo moštvo ESG Karlsruhe iz Zvezne Nemčije. O moči nemških igralcev ne vemo mnogo, edino to, da se nahaja med prvimi v badenski L. Hgl. vsi člani moštva pa so med prvo desetorico na rang-levstvi Badenke.

Dvoboj bo v zgornji avli H. gimnazije. Za Triglav bodo verjetno nastopili Ahačič, Hlebič in Petrovič. Med dvobojem bodo tudi ženske odigrale dve ekshibicijski igri.

Opšte zamatsko preduzeče »ZIDAR« iz Beograda

obvešča svoje poslovne prijatelje, da je spremenilo ime svojega podjetja v

»DELO«

preduzeče za dekorativne radove u gradjevinarstvu s sedežem v Beogradu, Frante Deperca št. 1-1 TELEFON 50-150 in 50-319

Podjetje »DELO« bo izvajalo naslednja dela: fasaderska, mavčna, pleskarsko-slikarska, parketarska, keramična, pečarska, teracerska, v ksilolitu-blinditu, likorezna dela in dela v štukaturnem marmorju.

OBVESTILO

Obveščamo društva in organizacije, da zaradi pomanjkanja sredstev ne bomo več podeljevali prispevkov in daril, tudi v obliki reklame ne. Na prošnje za gornje vrste prispevkov v bodoče ne bomo več odgovarjali.

INDUSTRIJA KOVINSKIH IZDELKOV
Maribor

GROF

MONTE CRISTO

KINO 'UNION': Franc. barvni film 'Grof Monte Cristo' II. del. Brez tednika. V glavni vlogi Lia Amanda in Jean Marais. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. Ob 10 je matineja istega filma. Prosimo občinstvo, naj ne navali na bogajno prve dni. Predprodaja vstopnic od 8,30 do 11 in od 14 dalje. — V soboto 26. marca 1955 ob 22 premiera italijanskega filma 'LJUBAVNI ZANOS'

KINO 'SOCIA'

Ameriški film

'Tujec na begu'

Tednik. Predstave ob 15, 18 in 20. V glavni vlogi Paul Muni in Luisa Rossi. Prodaja vstopnic od 9,30—11 in od 15 dalje.

KINO 'ŠIŠKA'

Brazilski film

'RAZBOJNIK'

V glavni vlogi Alberto Rušel, Maria Prado. Glasba: Gabriel Miljori. — Režija: Lima Barreto. — Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 14 dalje.

KINO 'TRIGLAV'

Brazilski film

'RAZBOJNIK'

Film je bil nagrajen za izredno glasbo in je prvi brazilski film v Ljubljani. — Distributor 'Kinema', Sarajevo. Predstave ob 15, 18 in 20. Prodaja vstopnic od 15 dalje.

KINO 'KOMUNA'

Angliški film: 'Ugrabitelj'. Tednik. Filmske novosti št. 12. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Duncan Macrae in Adrienne Cori

KINO 'SLOGA'

Amer. film: 'Slavolok zmagae'. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21. V glavni vlogi Ingrid Bergman in Charles Boyer

Prodaja vstopnic v obeh kinematografih od 9,30—11 in od 14 dalje.

KINO 'LITOSTROJ'

Ameriški film: 'Rosana Mc Coy'. Predstava ob 20.

VESTI IZ KRANJA

PRESERNOVO GLEDALIŠČE

Sreda, 23. marca ob 16: Joseph Kesselring: 'Arzen in stare čipke'. Zaključena predstava za tovarno 'Iskra'.

Cetrtek, 24. marca ob 16: Joseph Kesselring: 'Arzen in stare čipke'. Zaključena predstava za tovarno 'Iskra'.

Sobota, 26. marca ob 20: Saroyan Sartre: 'Glejte, Amerikanci'. Gostovanje v Kropi.

Nedelja, 27. marca ob 16: Joseph Kesselring: 'Arzen in stare čipke'. Izven in za podčelje.

DROBNI OGLASI

USLUZBENCA, ki bi se ukvarjal z različnimi modelarskimi posli, gradil modelarske modele, delal razne drobne predmete iz plastične mase in delal na raznih maketah, potrebuje Inštitut za letalsko modelarstvo, Beograd, Timočka št. 18, telefon 44-177. Za vse informacije se je treba oglasiti pisмено, telefonično ali osebno. V poštev pridejo tudi kandidati iz drugih krajev. Glede samskega stanovanja je možna ugodna rešitev. 8163

Hotel ROMAN

VICKI BAUM

Sangaj

Ko je Yutsing spet sedel poleg svoje matere, se je čudil, zakaj je bil v šoli tako nemiren. V sobah njegove matere je bilo tako tiho, da si lahko slisal tišino zveneti z nežnimi zvoki, ko da kapljajo srebrne kaplje v zlato posodo. Mati sama mu je ponudila lepo vezeno obleko, kakor v prejšnjih časih očetu na ljubo. Videl pa je tudi, da si je populila lase nad čelom in da nosi po stari modi črn nacelek, da ni več napudrana in da je oblekla temno obleko, kajti bila se je postarala in hotela je, da bi jo zato spoštovali. Izračunal je njeno starost. Bilo ji ni mnogo nad trideset let. Mislil je na Američanke in Francozinje v Sangaju z njihovo glasno, napeto mladostjo in na nespodobne filme, ki jih je videl in mati mu je bila zdaj še dražja in še bolj vredna spoštovanja kakor prej. Vpraševala ga je o tem in onem in povedal ji je marsikatero vijudno laž, kajti resnice ne bi bila razumela in bila bi se jezila. Tudi ji ni povedal, da je postal kristjan in prevzel od tujcev ime, marveč je stopil z njo pred hišni oltar in se globoko priklonil pred duhovi svojih prednikov, kakor je delal v

DNEVNE NOVICE

TEINT BELL kozmetična maska da tvojemu obrazu mladost in svežino. Torej preden greš v družbo, na ples, v gledališče — ne pozabi na lepotilno masko TEINT BELL.

PREDAVANJA

Društvo visokošolskih profesorjev in znanstvenih delavcev sklicuje v četrtek, 24. marca ob 17 zbor članov v predavalnici pravnega oddelka št. 123 v II. nadst. Univerze. Na dnevnem redu bo razgovor o reformi solstva. Za uvod v razgovor bo sedanjostopnja te reforme prikazal gov. prof. dr. Schmidt Vladimir. — Prosimo za številno udeležbo.

Geografsko društvo Slovenije sporoča, da je predavanje prof. Rogliča preloženo na prihodno sredo, dne 30. marca.

MO Zdrženja rezervnih oficirjev Ljubljana, sekcija intendantskih rezervnih oficirjev, obvešča vse svoje člane in nečlane, da bo 24. marca naslednje predavanje po programu na Kodeljevem ob 17 Vabljeni vsi rezervni oficirji intendantske stroke. Slovensko zdravniško društvo vabi vse zdravnike in medicine vseh višjih semestrov na predavanje akademičnega prof. dr. Božidarja Lavriča: 'Vtisi s potovanja po Indiji in Burmi'. Predavanje bo v sredo, 23. marca ob 20 v predavalnici Interne klinike v Ljubljani.

GLEDALIŠČA

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE DRAMA Sreda, 23. marca: Zaprt. Cetrtek, 24. marca: Zaprt. Petek, 25. marca ob 20: Bruckner: 'Elizabeta Angleška'. Premiera. Proslava 35-letnice umetniškega delovanja Mire Danilove. Izven. Sobota, 26. marca ob 20: Bruckner: 'Elizabeta Angleška'. Izven.

Umri so v Ljubljani

Parma Pavla, vdova. Pogreb bo danes ob 15 na Zalah. Setničar Ivana, gospodinja. Pogreb bo danes ob 15.30 na Zalah. Čebulj Franc, upokojenec. Pogreb bo danes ob 16 na Zalah. Malnarčič Dragica, otrok. Pogreb bo danes ob 16.30 na Zalah.

ZAHVALA

Ob tragični izgubi našega ljubljanskega sina in brata

JANKA OPREŠNIKA

se najtopleje zahvalujemo vsem, ki so ga spremlili na zadnji poti, posebno pa pevcem mladincem in pevcem KUD Kozje ter vsem množičnim organizacijam občine Kozje. Posebno pa se zahvalujemo osnovni organizaciji ZK Kozje ter tovarišna Francu Lubeju, članu OK ZKS Celje, ter Jožetu Lojenu, sekretarju komunistkega komiteja ZKS Kozje, za njune poslovilne govore.

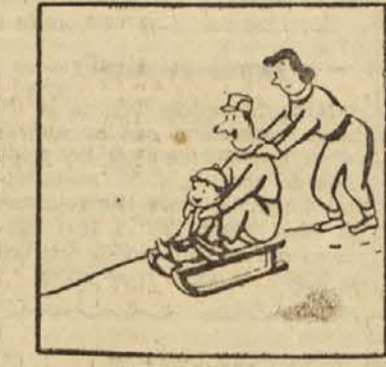
Zalujoča mati, sestra ter ostalo sorodstvo.

Sporočamo, da je umrl

FRANC ČEBULJ upokojenec Pogreb dragega pokojnika bo v sredo 23. marca 1955 ob 16. uri z Zal, iz Kristofove mlinske vežice, na pokopališču Zale. Ljubljana, 22. marca 1955. Zalujoča družina Čebulj

TETA SIDONIJA

Zimska idila

OPERA

Sreda, 23. marca ob 19.30: Strauss: Nekdanje svečanosti; Stravinski: Lisica zvitoropka; Gotovac: Simfonično kolo. Balet. Abonma K. Cetrtek, 26. marca ob 19.30: Strauss: 'Kavaleri z roža'. Abonma red A. Petek, 25. marca ob 19.30: R. Strauss: Nekdanje svečanosti; Stravinski: Lisica zvitoropka; Gotovac: Simfonično kolo. Abonma red H. Sobota, 26. marca ob 19.30: Svara: 'Prešeren'. Abonma red G.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA

Gledališka pasaža Sreda, 23. marca ob 20: John van Druten: 'Grlice glas'. Izven. Petek, 25. marca ob 16: Kristina Brenkova: 'Najlepša roža'. Izven.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE

Ljubljana, Mestni dom Sreda, 23. marca ob 20: Dobričanin: 'Skupno stanovanje', komedija. Izven. Sobota, 26. marca ob 20: Budak-Fillipi: 'Klobučič', ljudska veseliga. Izven.

Nedelja, 27. marca ob 16: Goerner: 'Pepeška', pravljica igra z godbo, petjem in plesom. Popoldanski predstava: ob 20: Dobričanin: 'Skupno stanovanje', komedija. Izven. Večerna predstava: Prodaja vstopnic v Mestnem domu, rezerviranje tel. št. 32-860.

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za sredo, 23. marca Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 12.30, 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00. 5.00—6.30 Dobro jutro, dragi poslušalci! (Pester glasbeni spored) - vmes ob 6.30 Pregled tiska - 6.35 Lahki spored iz vaju Mariborski pihalni ansambel p. v. Draga Lorberka (Prenos iz Maribora) - 7.10 Jutrarni orkestralni spored - 7.30 Gospodinski nasveti - 7.40—8.00 Zabavna glasba, vmes reklame - 11.00 Radijski kalendar - 11.05 Glasbena medigra - 11.15 Solska ura za nižjo stopnjo - E. Adamci: Čestnja vabi v svate, radijska igra (ponovitev) - 11.45 Slovenske narodne pesmi poje baritonist Cene Plevel, s harmoniko ga spremlja A. Stanko - 12.00 Kmetijski nasveti - 12.10 V valčkovem ritmu - 12.45 Zabavna glasba, vmes reklame - 13.00 Jezikovni pogovori - 13.15 'Za prijetno popoldne' Pisan spored domačih pesni in napevov - 14.00 Gledališče in filmi: Drago Košmrlj: Pred odrom beograjskih gledališč - 14.10 Zabavne melodije - 15.15 Irra Trio Dorka Skoberneta - 15.30 Solska ura za višjo stopnjo: a) Beli listi iz gozda (repertoža Zvoneta Zorka iz papirnice); b) O. Hudales: Na strehi sveta (ponovitev) - 16.00 Glasbena medigra - 16.10 Utrinki iz literature: Pu Sung Ling: Deček s črčkom - 16.30 Zelci ste - poslušatelj - 17.10 Naši in inozemski solisti pred mikrofonom - 18.00 Ljudje med seboj - 18.15 Glasbeni mozaik - 18.30 Mednarodna radijska univerza - 19.00 Radijski dnevnik - 19.30 Zabavna glasba, vmes reklame - 20.00 F. von Plotow: Marta, opera v štirh dejanjih - 22.15—23.00 Plesna glasba.

Umri so v Ljubljani

Parma Pavla, vdova. Pogreb bo danes ob 15 na Zalah. Setničar Ivana, gospodinja. Pogreb bo danes ob 15.30 na Zalah. Čebulj Franc, upokojenec. Pogreb bo danes ob 16 na Zalah. Malnarčič Dragica, otrok. Pogreb bo danes ob 16.30 na Zalah.

ZAHVALA

Ob tragični izgubi našega ljubljanskega sina in brata

JANKA OPREŠNIKA

se najtopleje zahvalujemo vsem, ki so ga spremlili na zadnji poti, posebno pa pevcem mladincem in pevcem KUD Kozje ter vsem množičnim organizacijam občine Kozje. Posebno pa se zahvalujemo osnovni organizaciji ZK Kozje ter tovarišna Francu Lubeju, članu OK ZKS Celje, ter Jožetu Lojenu, sekretarju komunistkega komiteja ZKS Kozje, za njune poslovilne govore.

Zalujoča mati, sestra ter ostalo sorodstvo.

Sporočamo, da je umrl

FRANC ČEBULJ upokojenec Pogreb dragega pokojnika bo v sredo 23. marca 1955 ob 16. uri z Zal, iz Kristofove mlinske vežice, na pokopališču Zale. Ljubljana, 22. marca 1955. Zalujoča družina Čebulj

VESTI IZ KOPRA

GLEDALIŠČE V KOPRU Sobota, 26. marca ob 20: Roland: 'Stirje za volanom'. Gostovanje v Izoli. Petek, 1. aprila ob 20: 2. Konfino: 'V soboto se poročimo'. Premiera v Kopru.

Čestitke

K... čestitajo svojemu ljubemu bratcu in mu želijo obilo zdravja, sreče in zadovoljstva sestrici Mary, Zofka in Stanka. Enako želijo tudi Jožici Tehovnik.

Srečnemu očku Antonu Mihelaču iz Maribora čestitamo ob rojstvu hčerke Darje - prijatelji.

Ob rojstvu sinčka Tončka čestitamo Mariji Pajtler iz Kriza, Zg. Kungota - stanovske tovarišice.

Dijakinjam Srednje medicinske šole v Celju želimo pri učenju kar največ uspehov - Franjo Krivec.

Učiteljici Lidiji Golja iz Zalega hribov, da bi srečno opravila izpite v Ljubljani - Marjan.

Vsi dopisniki Ljudske pravice pošljite z redakcijske konference lepe pozdrave tovarišici Veri Penca

CELJSKE VESTI

MESTNO GLEDALIŠČE CELJE

Cetrtek, 24. marca ob 20: Friedrich Forster: 'Sivec'. Abonma red Cetrtek in Izven. Petek, 25. marca ob 19: Friedrich Forster: 'Sivec'. I. solski abonma. Sobota 26. marca ob 20: Friedrich Forster: 'Sivec'. Abonma red Sobota (delavski) in Izven. Nedelja, 27. marca ob 15.30: Friedrich Forster: 'Sivec'. Abonma red Nedelja in Izven.

VESTI IZ MARIBORA

Dežurna lekarna v sredo, dne 23. marca 1955: lekarna 'Center', Gosposka ulica 12.

KINO

PARTIZAN: Ameriški film: 'Julij Cezar'. UDAJNIKI: Ameriški film: 'Dvojno življenje'. POBREŽJE: Angleški film: 'Veseli Norman'. STUDENCI: Ameriški film: 'Dvojno življenje'.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Sreda, 23. marca ob 19.30: Andersen: 'Ivana iz Lorraines'. Red A. Umetnostna galerija - Maribor. Razstava britanskega lepaka dneвно od 9 do 16 ure. Razstavljenih je 67 lepakov.

Raznašalca ali raznašalko

za KRANJ potrebujemo. Zglašite se v podružnici 'Ljudske pravice', Kranj

TETA SIDONIJA

Zimska idila

detinstvu. In po dolgem, dolgem času je bil spet zadovoljen in pomirjen, spet se je čutil na svojem mestu kot sin in potomec, kot mož in bodoči oče novih rodov.

Teta, ki je bila že povsem podobna goli in krivenčasti vrbi, stoječi pozimi nad potokom, mu je prinesla v spalnico posodo z vročo vodo, da bi se lahko umil. Kakor vse stare ženske, je stokala in tarnala o tem in onem: služkinje so se pojale po cestah ko psice, kadar se gonijo, služabniki pa so širili nemir po dvoriščih. Nič čudnega, da se vsak mesec drug general polasti oblasti v mestu in da oblast ni več oblast. Ponoči je Yutsing poslušal njeno glasno, suho kašljanje. Na vseh dvoriščih, v vseh poslopih so ljudje kašljali — prej tega ni opazil. Velik voditelj bi jim moral dati nova pljuča, je pomislil, ko mu je spanec že zatiskal oči...

Drugo jutro je obiskal starega učitelja v njegovi izbi. Bil je že nekoliko naglušen in zato je kričal, ko je govoril z Yutsingom. 'Upam, da si prinesel poln trebuch tujega znanja,' je kričal zaničljivo. 'Izprazni ga in dovolj. Da zve tudi ponižni mladi učitelj kaj novega.' Mladega se je imenoval iz velike skromnosti.

Yutsing je sedel njemu nasproti kakor prvo uro, ko se je učil, brati, in mu naslikal s čopičem nekaj tujih črk. Učitelj je nagnil glavo in jih ogledoval. 'Prebrati to ni težko,' je dejal. 'Luna, mož streha, žena.' Vzel je čopič in urno naslikal trikrat eno črko. 'Tri žene — tu imaš znak za preprij,' je rekel hudomušno. Yutsing se je moral na ves glas zasmejati spriču tega prenosa kitajske slikovne pisave na tuje črke. Pripovedoval je staremu možu še nekaj o Jezusu, velikem mojstru tujcev, in učitelj je dejal omalovažujoče: 'Slisal sem, to sem že slisal.' Samo ob čudežu, ko je mojster nasitil pet tisoč ljudi, je postal pozoren, kajti bilo je čud-

no, da je lahko pričaral iz petih hlebcev kruha in dveh rib južino za pet tisoč ljudi. Na starega učitelja je napravilo posebno globok vtis to, da je ostalo potem še dvanajst košar odpadkov in priznal je: 'Biti je moral zelo zaslužen, da mu je bila dana tolikšna moč.'

'Moj neizobraženi sin je dobil službo carinskega uradnika,' je pripovedoval drugokrat. 'Zdaj ni več potrebno, da napravi človek izpite, če hoče postati uradnik. Zadostuje požretni generalovo silno in reči, da je med.' Yutsing se je moral smejeti zavisti starega moža, ki je študiral dolga leta, ne da bi kaj dosegel.

In tako mu je hiša ob smehljajih in pomenkih, ob znanih zvokih in vonjih, ob spanju v postelji iz njegovega detinstva in negi stare Naimah polagoma spet postala domovina. Ko se je po počitnicah vrnil v šolo, je bil tam v začetku spet tujec, in to se je ponavljalo leto za letom.

Z osemnajstim leti je Yutsing zapustil šolo in oče ga je odpeljal domov, in sicer tokrat ne z vlakom, ampak z velikim novim avtomobilom. Sluga je sedel poleg soferja in hupal kar se je dalo, da bi naznanil, da se pelje velik gospod; na svetu je namreč že tako, da je lahko gospod skromen, sluga pa se mora bahati z bleskom gospode, da si pomaga do velike veljave.

Ze med vožnjo je začel oče govoriti o tem, da je že čas, da bi se Yutsing oženil, in ko so prispeli domov, se je ta pogovor nadaljeval v materini navzočnosti. Yutsing se ni imel opravičiti z ženskimi, kajti vzgoja v St. Johnu ga je bila napravila nekoliko plahega. Oče se mu je posmehoval. 'Dvorišča so polna suženj,' je dejal, 'in ti si gospod.' Toda Yutsing je lahko namignil, da bi se rajši oženil, in mati je rekla: 'Papirji so že dvanajst let podpisani, in Fongyung ti bo zelo dobra žena.'

Letošnja gripa ni huda, pač pa dolgotrajna

Prva gripa je razsajala v Evropi leta 1510

V začetku leta 1510 je izbruhnila v Evropi dotlej neznan bolezen. Razvila se je v pravo epidemijo in položila na bolniško posteljo desetisoče ljudi. Na stotine obolelih je umrlo. Šlo je za prvo v zgodovini znano epidemijo na našem kontinentu. Žrtve je napadala bliskovito, ne da bi se pokazali na bolnikih kakršnikoli znaki, kakor pri drugih boleznih. Ljudje so nenadoma dobili hudo vročino, trgalo jih je po udih, nastala so vnetja na dihalnih organih, v najnevarnejših primerih tudi krči in delirij, potem pa je sledilo omrtvičenje in smrt.

V Evropo je bila vdrla nova bolezen, spričo katere je bila takratna medicina brez moči tembolj, ker so bili ljudje še zelo praznoverni in zdravnikom niso kaj prida zaupali. Znano je bilo samo, da je prišla bolezen z Malte. Ta sredozemski otok je bil že 400 let povezan s takrat normansko Sicilijo in pod njenim gospodstvom je bil tako brez moči, da je postalo močvirje na pristaniškem področju pravo leglo najrazličnejših bacilov. Ladje, ki so prihajale v okužena pristanišča Malte, so prinesle gripo v Italijo, od koder se je hitro razširila po Evropi tja do skandinavskih dežel.

PANIKA V EVROPI

V prvem strahu so imeli ljudje gripo, proti kateri Evropejci še niso bili imunizirani, za neke vrste kugo, ki je razsajala zlasti leta 1550. Tako so jo tudi imenovali. V mestih so oblasti uveljavile vse predpisane ukrepe proti kugi. Pomagali so si z varnostnimi kordoni, požigali so hiše, v katerih je bilo mnogo bolnikov, ljudje so morali nositi maske in uživati razna čudežna zdravila. Seveda so prirejali tudi procesije in molitve, da jim bo to pomagalo premagati in pregnati nevarno bolezen. Mrliče so pokopavali v skupne grobove zunaj mestnih zidov, kakor so pokopavali tudi žrtve kuge. Panika se je polegla šele, ko se niso pojavile za

kugo značilne bule in ko je večina obolelih ljudi kmalu ozdravela.

Ker se je pojavila skrivnostna bolezen najprej v Italiji, je ondi dobila tudi ime. Ljudstvo jo je imenovalo »bliskoviti katar«, zdravniki pa influenza od influere, kar pomeni teči notri ali vplivati. Ko se je polegel prvi najhujši val, niso o bolezni ničesar več slišali. Šele 17 let pozneje, leta 1597, se je gripa znova pojavila, in sicer od vzhoda, zato so jo imenovali »ruski katar«. In spet so jo spremljali vsi znaki epidemije, proti kateri ni poznala medicina nobenih učinkovitih sredstev. Ponehala je šele, ko se je njena virulenca izčrpala.

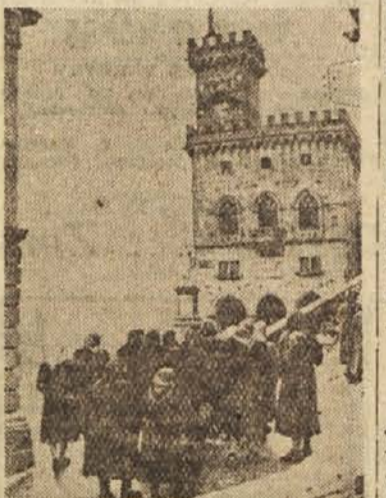
Potem o gripo spet ni bilo slišati 25 let. Potlej se je razširila iz Azije čez jugovzhodno Evropo v Afriko, kjer je razsajala zlasti med zamorci. V Afriki so jo prvotno zamenjali z zelo razširjeno spalno boleznijo, ker sta si obe bolezni po mnogih znakih podobni. Kmalu pa so spoznali, da ne gre za spalno bolezen.

RUSKI KATAR NA DUNAJU

Dvakratni vdor gripe z vzhoda je zapeljal zdravnike v sklep, da bolezen ni le epidemična, marveč tudi endemična, to se pravi bolezen, ki ima leglo na določenih področjih, kakor svoj čas kolera v vzhodni Rusiji ali kuga v Indiji, od koder so jo kdaj pa kdaj zanesli na druga področja. Pozneje raziskave so to mnenje ovrgle. Na Dunaju je razsajala gripa zlasti močno v letih 1732 in 1805. Najbolj pa je bila razširjena v marcu 1833. Pojavila se je takoj, ko je ponehala kolera v letih 1831 do 1832, ki

Zapostavljene ženske

V San Marinu, najstarejši in najmanjši republiki sveta, se čutijo ženske zapostavljene. Z željnimi pogledi zasledujejo usodo svojih srečnejših tovarišic v drugih naprednejših deželah, ki imajo že dolgo volilno pravico, da lahko sodelujejo na vseh volitvah. Žene v San Marinu pa te pravice nimajo. V San Marinu pravijo, da ženske politične niso zveze, da bi prišle do svojih pravic, so se prek svoje organizacije obrnile na ženske organizacije v drugih deželah, s prošnjo, naj se zanje zavzamejo.

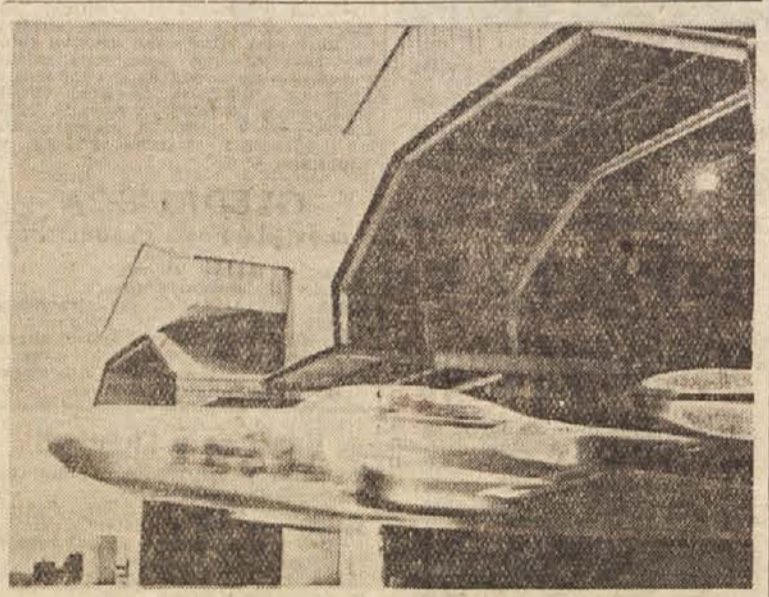
Na sliki vidimo ženske, kako prihajajo pred magistrat v San Marinu, da bi zahtevale svoje pravice

je zahtevala na Dunaju 20.000 žrtev. Gripa je zajela takrat tri četrtine vseh Dunajčanov in javno življenje je močno ovirala.

Takrat so influenco ali ruski katar že splošno imenovali gripo. Prvi jo je baje imenoval tako leta 1733 zdravnik Gagliardi po francoski besedi gripper ali angleški to grip, kar pomeni prijeti ali zgrabiti. Posebno hudo je razsajala gripa v Evropi v letih 1857, 1889 in pozimi 1918 do 1919. Takoj po prvi svetovni vojni se je razširila gripa iz Španije in zato je še zdaj ta bole-

zato, ker ohrani njen bacil v dihalnih organih neozdravljivih ljudi še dva tedna svojo infekcijsko moč in ker se lahko prenese na zdrave ljudi. Imunost po prestani gripi ne traja dolgo in nova infekcija je zmeraj možna. Moderna medicina že pozna tudi serum proti tej bolezni, katerega zanesljivost pa je še sporna.

Zdaj se ljudje gripe še zdaleč ne boje tako, kakor so se je bal v starih časih. Medicina jo je do kraja proučila in farmacija nudi zdravnikom učinkovita sredstva za boj proti njej. Zato si zdaj le težko mislimo, da je bila gripa nekoč bole-

Zunaj je bilo silno slabo vreme. Snežilo je in deževalo ter ledenozmrzli veter je pilhal na letališču. To je bilo morda odločilno za to, da je sklenil ameriški reaktivni pilot vzleteti kratkoma lo kar iz hangarja. Le meter nad tlemi leti reaktivno letalo F 94 skozi hangar letališča v New Jerseyu.

zen znana pri nas z imenom »španška«. Takrat je silno napadla živčno izčrpano in nedohranjeno prebivalstvo srednje Evrope in zahtevala mnogo žrtev. V nemških mestih je razsajala leta 1925 do 1926 huda epidemija gripe, ki je povzročila zdravnikom velike preglavice.

Gripa je bila v medicinskih raziskavah dolgo skrivnostna. Ze način, kako se pojavi zdaj kot prehodni katar brez sleherne nevarnosti za življenje, zdaj spet kot huda, smrtno nevarna epidemija, pa tudi njena muhavost, da si izbere za sedež zdaj ta zdaj oni organ, sta otežkočala njeno proučevanje.

BACIL GRIPE

Bakteriolog in asistent Roberta Kocha Richard Feiffer je leta 1892 odkril povzročitelja gripe. Le-ta sodi med najmanjše znane bakterije in je trikrat manjši od bacila tuberkuloze. Dokazati ga je moč samo v laboratoriju. V človeškem telesu kmalu pogine. Gripa se širi hitreje

Žepni svetilnik

Neka holandska tvrdka je izdelala svojevrstno rešilno napravo za brodolomce. Brž ko pride voda do aparata, začne le-ta oddajati signale. V desetih minutah jih odda kakih 200. S tem aparatom opremljeni brodolomci bodo lahko opozorili nase pilote.

Na vrsti je Dhaulagiri

Himalajski gorski orjaki približno po zmagi nad najvišjimi vrhovi čedalje več planincev, ki bi radi priplezali na posamezne, še nepremagane himalajske gore. Letos bo prva poskusila srečo nemško-švicarska odprava, ki je 2. marca prispela v Bombay, od koder se je napotila v New Delhi, oziroma Nautanow. Tam je čakalo odpravo pod vodstvom Martina Maiera iz Münchena 12 Serpasov, razen tega pa glavna skupina, ki jo vodi Sirdar Pasang Daw Lama. O tej odpravi smo kratko že poročali.

Nemško-švicarska odprava bo naskočila še nepremagani vrh Dhaulagiri v nepalskem delu Himalaje, visok 8172 m. Ta himalajski vrh je naskakovala že francoska odprava leta 1950, pa se je morala vrniti, ker ni imela zadostnih geografskih podatkov o

Poizkusi z vodikovo bombo »se izmikajo kontroli«

Ugledni britanski fizik in strokovnjak za atomsko energijo prof. Frederick Soddy je danes izjavil, da se poskusi z vodikovo bombo »izmikajo kontroli« in da je »neumno reči, da so nevarni«. Dejal je, da radioaktivni plini, ki se sproste ob eksploziji, utegnejo uničiti naravna bogastva zemlje in pripeljati do gospodarske zmede in pogibeli. »Eksplozija atomskih bomb,« je dejal Soddy, »utegne v tolikšni meri spremeniti genetski sestav, da bi bila s tem ogrožena plodnost človeškega rodu.«

Velika elektrarna

V Kanadi je začela nedavno delo obratovati velikanska elektrarna Kimano, zgrajena na pacifiški obali. Ko bodo zgradili še z njo povezano tovarno aluminija, bodo znali vsi stroški kakih 500 milijonov dolarjev. Ze zdaj proizvajajo njene turbine 420.000 ks električne energije, pozneje, ko bo imela elektrarna 16 generatorjev, pa bo narasla proizvodnja na 2.250.000 ks.

Bivša indijanska naselbina Kimano je dosegljiva z morja. Visoko v gorah nad obalo so razstrelili razvodnje in prisilili reko, da je tekla nazaj proti zahodu. Tako je napolnila 240 km dolgo umetno jezero, v katerem je 27 milijard kubikov vode. Ta elektrarna bo imela tudi največji jez. Nad 16 km dolg predor s premerom 8 m drži od umetnega jezera do gorske planote nad Kimanom, od koder pada voda po debelih cevih 80 m globoko, da poganja turbine v skalah zgrajene elektrarne.

Gladovanje brez lakote

Strokovnjaki inštituta za proučevanje živil v Oxfordu so izdelali preparat, ki prežene človeku apetit, tako da začne manj jesti. To je važno za debeluhaste ljudi, ki bi radi shujšali, da lahko gladujejo, ne da bi bili lačni. Preparat deluje na možgane in prepreči občutek lakote, tudi če je človek zelo malo. Imenuje se dextro-amfetrol. Preizkusili so ga že na debeluhastih ljudeh, ki so hitro shujšali. Lakote sicer niso čutili, pač pa so močno oslabele. Preparat namreč povzroča večjo porabo vitaminov in zato človeško telo oslabi. Zato so ga izpopolnili tako, da je v njem 19 raznih vitaminov.

Po raznih britanskih tovarnah in uradih se je začela uveljavljati tale naprava, iz katere točijo mleko. Lahko jo preurede tudi v veliko »Termovko« in razvažajo v njej vroč čaj, ali obratno ledenozmrzle pijače.

MALI LEKSIKON

Ali je razlika med daljnogledom in teleskopom? Kateri renesančni mislec je poudaril misel, da je človek kovač svoje sreče?

Se ni dolgo tega, ko so mislili, da je daljnogled izumil holandski optik Jansen. Novo raziskavo pa so pokazale, da ga je leta 1580 izumil v Benetkah Giambattista della Porta. Prvo teorijo o daljnogledu je kmalu potem zasnoval epitski astronom Gospiol-netič, prijatelj slavnega italijanskega fizika Galileja, ki je prvi uporabil daljnogled za opazovanje nebesnih teles. Teleskop je daljnogled v katerem so objektivni zamenjan z vbočenim zrcalom. Ker je izdelovanje zrcel mnogo lažje od izdelovanja leč, uporabljajo zdaj večidel teleskope. Po velikosti so že zdavnaj presegli daljnogled. Vtem ko ima največji daljnogled na vzdušni objektivi s premerom 1 m, ima največji teleskop, v zveščeni na Mount Palomaru v Kaliforniji zrcelo s premerom 5 m. Vtem ko so daljnogledi boljše za namatko ugotovitev lege nebesnih teles, so teleskopi primernejši za njihovo fizično proučevanje. Najboljši sistem teleskopov je delo nemškega konstruktora Schmidta.

V svojem delu »O človeškem dostojanstvu« eden najuglednejših predstavnikov renesančne misli Pico della Mirandola (1463-1494) trdi, da je človek kovač svoje sreče. V duhu humanističnih nazorov in težnji, ki so postavile človeka v središče sveta v nasprotju s teološkim pomizevanjem človeka pred božjo in vneboškimi skrivnostmi, je Pico delia Mirandola pisal, da je človek edino bitje, ki je sposobno, da se svobodno oblikuje in odloča o svoji usodi.

Kači je hotel podkuriti

Večja kača je prilezla ondan na vrt avstrijskega poslanstva v Kairu in se skrila pod kup suhljadi. Tajnik poslanstva Abd el Moneim Abd el Latif je zažgal suhe veje, da bi se kača v ognju zadušila. Kmalu pa je bil ves vrt v plamenih in v nevarnosti je bilo celo poslaniško poslopje. Gasilci so gasili poizer dobro uro. Ogenj je uničil več vrh, kače pa niso našli.

Belgija brez boksa

Belgijski parlament je obravnaval prejšnji teden osnutek zakona, po katerem bi bila boksa in rokoborba v Belgiji prepovedana. Zakonodajni odbor je zakonski osnutek že soglasno sprejel. Zakonski osnutek določa občutne denarne globe, ki bi jih moral plačati vsak, kdor bi v prihodnje prirejal tekme v teh dveh športnih panogah. Parlament pa je osnutek novega zakona nekoliko spremenil in omilil. Zakon določa, da bosta morala biti na boksaški tekmi navzoča dva zdravnika, ki bosta morala boksa takoj prekiniti, če bo nevarnost, da bi utegnili biti eden izmed nasprotnikov nevarneje poškodovan.

★ RIDEČA ROŽA

105. Mladi ponočnjaki so to noč imeli srečo. Nebo je bilo prepreženo z oblaki. Tako luna ni imela tako moči. Za akcijo so bili določeni Ivan, Jože, Blaž in Tine. Jožetova trojka pa je bila določena, da bo imela stražo. Ko je Jože odkazal mestni stražarjema Bertiju in Ladu, so je vrnil k prijateljem. »Prva bova poskusila midva,« jo rekel Ivan in se obrnil k Jožetu. »Ko se vrneva, pa bosta šla vidva na delo. Nekajkrat lahko opravimo našo pot v eni noči. Nosili bomo municijo v staro šupo ob glavni cesti. Tam je ne bo nihče iskal. Skopali smo jama in jo pokrili z deskami in zemljo.«

104. »Upam, da ne bo nihče nič pozabil. Zadnja dva morata za sabo vse pospraviti, da ne bo česa odkril kak slučajen gost. Potem pa bo vse dneve eden od nas na straži nekje v bližini.« Ivan je govoril tako resno, da se mu je Jože prav čudil. »Najbrž mu je prijetno pri srcu,« je pomislil. »Pojdiva,« jo vtem rekel Ivan. »Srečno,« sta rekla Blaž in Tine. »Če zaslišita življenje, se hitro umaknita,« jo rekel Blaž. »Znak za nevarnost je trikratni kratek žvižg.« »Veva,« je odvrnil Jože. Kmalu nato sta izginila v temi. Blaž in Tine pa sta se skrila za plot ob cesti in čakala.

105. Ivan in Jože sta se previdno bližala skladišču, ki je bilo ograjeno z žico. Straža je bila na srečo samo na vhodni strani. Zadnje metro sta se plazila in se ustavila ob žici. Potom se je začel Ivan plaziti naprej. Jože je za njim postavil lesene rogovičice, da je tako bodočo žico dvignil nad zemljo. Ko je eden napredoval ali kaj počel, je drugi oprezoval. Obema je razbijalo srce tako, da jima je bilo že prav v nadlego. Kmalu pa sta se umirila. Tudi ostale metro do skladišča sta preplazila. Tu se je pa šele začelo najtežavnije delo. Zopet sta postala in poslušala.

PIŠE VOJKO NOVAK
RIŠE FRANCE SLANA

Nazoren protest

Železniška družba v Newarku v ameriški zvezni državi New Jersey je nedavno razglasila, da bodo vlaki poleti prevažali samo živino, potnikov pa ne. V protest proti temu ukrepu se je čez nekaj dni zbrala skupina potnikov, ki so si nataknili maske v obliki svinjskih glav, na prsih pa nosili tablice z napisom: »Prašič se lahko vozi po železnici — zakaj se ne bi mogli tudi mi.«

Stokovski je ugovarjal

Slovec dirigent Leopold Stokovski je priredil ondan v Miamiju velik koncert. Koncert naj bi prenašala neka radijska družba. Njen direktor je pred začetkom oddaje stoječ poleg dirigenta na odru spregovljal nekaj uvodnih besed o njegovi življenjski poti. »Leopold Stokovski se je rodil leta 1882,« je začel direktor. Tedaj pa so poslušalci zaslišali iz radijskega sprejemnika glas nekoga drugega: »Ne, ne, roditel sem se leta 1887.« Direktor radijske postaje je nadaljeval: »Njegov oče je bil Poljak, mati pa Irka...« — »Ne, moja mati ni bila Irka,« je zaklical drug. »bil je glas Stokovskega. Potem so ljudje slišali samo še dve besedi iz direktorjevih ust: »Izključite, izključite!« in koncerta niso prenašali.

UTEMELJEN STRAH

Neki politik, znan kot idealist, je razvijal načrt o socialni reformi. Ko je končal, mu je neki poslušalec navdušeno čestital, rekoč: »Gospod doktor, doživeli boste, da bodo vsi pošteni ljudje na vaši strani.« »Saj tega se tudi bojim,« je odgovoril politik potrto, »toda meni je potrebna večina.«

Sepetalcu se zdi, da je igralka že predolgo onesveščena